

9795 Голас Радзімы

№ 1 (1727)
7 студзеня 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Сёлетні год своеасаблівы ў жыцці нашай рэспублікі. Дзве знамянальныя даты сышліся на яе гістарычным шляху: 1 студзеня — дзень нараджэння, а 30 снежня мы будзем адзначаць 60-годдзе з дня ўтварэння СССР, адным з ініцыятараў якога была і Савецкая Беларусь.

НА ЗДЫМКУ: горад-герой Мінск. Плошча Перамогі.

Фота Ю. ІВАНОВА.

НАВАГОДНЯЕ ВІНШАВАННЕ САВЕЦКАМУ НАРОДУ

Дарагія таварышы, сябры!
Праз некалькі мінут Крамлёўскія куранты пачнуць адлік новага, 1982 года. Кожны савецкі чалавек цяпер у думках аглядаецца на пражыты год і з надзеяй углядаецца ў будучыню. 1981 год асабліва значны тым, што гэта быў год XXVI з'езда партыі, які адкрыў перад савецкім народам новыя гістарычныя перспектывы, год вялікай творчай работы, напружанай барацьбы за захаванне і ўмацаванне міру. Раённы з'езд атрымаў ўсенароднае адабрэнне і паспяхова ажыццяўляюцца.

Адыходзячы год быў нялёгкім і няпростым: нас не балавала надвор'е, трывожыла развіццё міжнароднай абстаноўкі. Тым больш радасна ўсведамляць, што краіна зрабіла ўпэўнены крок наперад на ўсіх напрамках камуністычнага будаўніцтва.

Планамерна рэалізуецца шырокая сацыяльная праграма. Мільёны людзей справілі наваселле. Павялічваецца дзяржаўная дапамога сем'ям, маючым дзяцей, працуючым маці і маладажонам, паляпшаецца пенсіённае забеспячэнне. Расце вытворчасць тавараў народнага спажывання, расшыраецца сфера паслуг.

Узоры ўдарнай, высокапрадукцыйнай працы паказваюць многія калек-

тывы металургаў і шахцёраў, нафтавікоў і энергетыкаў, машынабудульнікоў і хімікаў, тэкстыльчыкаў і харчавікоў, будаўнікоў і транспартнікаў, калгасаў і саўгасаў. Новымі дасягненнямі парадвалі вучоныя, работнікі асветы, аховы здароўя, культуры, савецкія спартсмены.

Гонар і слава перадавікам і наватарам вытворчасці! Сардэчнае дзякуй усім, хто памнажае матэрыяльны і духоўны каштоўнасці, умацоўвае магутнасць Радзімы, надзейна ахоўвае яе граніцы.

Няма сумнення, што гістарычныя рашэнні XXVI з'езда партыі, лістападаўскага [1981 г.] Пленума ЦК КПСС, планы адзінацатай пяцігодкі будучы выкананы. Парукай гэтаму — аднадушная падтрымка працоўнымі ўнутранай і знешняй палітыкі партыі, высокі палітычны і працоўны ўздым савецкага народа, яго цесная згуртаванасць вакол Цэнтральнага Камітэта КПСС, Палітбюро ЦК на чале з верным прадаўжальнікам вялікай ленинскай справы таварышам Леанідам Ільічам Брэжневым. Непарушнае адзінства партыі і народа, дружба і брацтва народаў СССР — крыніца насакушальнай сілы савецкага грамадства, залог новых поспехаў у камуністычным будаўніцтве.

Дарагія таварышы!
Дзве мэты былі і застаюцца для

нас самымі высокімі: камуністычнае будаўніцтва і захаванне міру на зямлі. Гэтыя мэты неразрыўныя. Партыя і ўрад робяць усё неабходнае для забеспячэння мірнага жыцця савецкіх людзей, паслядоўна праводзяць палітыку дружбы і супрацоўніцтва паміж народамі, даюць рашучы адпор падкопам рэакцыйных сіл, прымаюць энергічныя меры, накіраваныя на спыненне гонкі ўзбраенняў, на раззбраенне. Савецкі Саюз лічыць, што няма задачы больш высакароднай і гуманнай, чым адвесці ад чалавецтва пагрозу тэрмаядзернай катастрофы.

У гэту навагоднюю ноч мы шлём гарачыя віншаванні, пажаданні міру і шчасця нашым зарубежным таварышам і сябрам, працоўным сацыялістычных краін, усім людзям планеты, якія змагаюцца супраць імперыялізму і рэакцыі, супраць гонкі ўзбраенняў — гэтага вар'яцкага і небяспечнага марнатраўства матэрыяльных і духоўных сіл чалавецтва, за мір і сацыяльны прагрэс.

Новы год ужо дзесяць гадзін ідзе па неабсяжнай савецкай зямлі. У гэтыя мінуты асабліва глыбока адчуваецца, наколькі вялікая, магутная і цудоўная наша любімая Айчына: размахам, людзьмі, здзяйсненнямі.

Поўная аптымізму, творчых сіл і

энергіі ўстапае краіна ў 1982 год, год 60-годдзя ўтварэння Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, Савет Міністраў СССР упэўнены, што савецкія людзі азнамянуюць юбілейны год паспяховым выкананнем планаў і сацыялістычных абавязанняў, далейшым павышэннем эфектыўнасці і якасці работы, праяўляючы высокую арганізаванасць, дэлавітасць, дысцыплінаванасць, умелне працаваць з поўнай аддачай сіл. Сардэчныя навагоднія віншаванні гераічнаму рабочаму класу, слаўнаму калгаснаму сялянству, народнай інтэлігенцыі.

Навагодняе прывітанне ветэранам партыі, рэвалюцыі, вайны і працы, савецкім жанчынам, моладзі, доблесным воінам арміі і флоту.

Шчырыя пажаданні поспехаў усім, хто ў навагоднюю ноч знаходзіцца на працоўным пасту, нясе баявую вахту, працуе далёка ад Радзімы.

Моцнага вам здароўя, слаўных здзяйсненняў у працы, вучобе, творчасці, дарагія сябры! Няхай у кожнай савецкай сям'і будзе светла і святочна!

Няхай над зямлёй будзе мірнае неба!

З Новым годам, дарагія таварышы!
З Новым шчасцем!

ПРЭЗІДЫУМ
ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА СССР

САВЕТ
МІНІСТРАЎ
СССР

ЦЭНТРАЛЬНЫ
КАМІТЭТ КПСС

падзеі • людзі • факты

СВЯТА БРАЦКАЙ КУБЫ

Прадстаўнікі працоўных горада-героя Мінска ў Доме літаратара адзначылі 23-ю гадавіну перамогі кубінскай рэвалюцыі. У сходзе ўдзельнічалі адказныя партыйныя работнікі, кіраўнікі рэспубліканскіх міністэрстваў і ведамстваў, актывісты Беларускага аддзялення Таварыства савецка-кубінскай дружбы, другі сакратар пасольства Рэспублікі Куба ў СССР Нестар Соса, які прыбыў у Мінск, а таксама генеральны консул ПНР у Мінску А. Возняк, консул генеральнага консульства ГДР у Мінску Курт Шатц.

З дакладам выступіў намеснік старшыні праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-кубінскай дружбы, рэктар Мінскай вышэйшай партыйнай школы Н. Пахомаў. Ён расказаў аб поспехах кубінскіх сяброў у стваральнай працы, аб важкім укладзе краіны ва ўмацаванне магутнасці і згуртаванасці сацыялістычнай садружнасці, прыкладах плённага савецка-кубінскага супрацоўніцтва, сапраўды інтэрнацыяналістычных адносін дзвюх партый і народаў, сяброўскіх сувязей грамадскасці Беларускай ССР і Рэспублікі Куба.

На сходзе выступіў другі сакратар пасольства Рэспублікі Куба ў Савецкім Саюзе Нестар Соса. Ён падкрэсліў важнае значэнне дружбы і супрацоўніцтва з СССР для будаўніцтва на яго радзіме сацыялізму, выказаў словы падзякі савецкім людзям за салідарнасць і падтрымку кубінскага народа.

ХІРУРГІЯ ДАЎНІНЫ

Работы вучоных Беларусі расшыраюць нашы ўяўленні аб медыцыне мінулага. Даследаванні археалагічных знаходак гавораць аб высокім узроўні майстэрства старажытных эскулапаў.

Рэнтгенаўскія здымкі, напрыклад, зубоў, выдаленыя ў эпоху бронзы, сведчаць аб тым, што да аперацый боль здымалі мыш'яком і трымалі яго да таго часу, пакуль яд не пачынаў аб'ядаць аснову зуба. Пасля змянення гэтым спосабам тканак, зуб выдалілі без асаблівых намаганняў.

На тэрыторыі Беларусі знойдзены гліняныя пляшачкі X стагоддзя, якія захоўваюць рэшткі настояў цыбулі, кмену, блэкату, гаючых лясных траў. Адураньваючыя настой з іх выкарыстоўваліся пры пераломках як абязбольваючы сродак.

ТРАКТАР — ДЛЯ РАБОТЫ Ў ГАРАХ

Трактарабудульнікі Мінска стварылі новую універсальную машыну. Яна прызначана для работы ў гарах. Нізкая пасадка, аўтаматычнае ўтрыманне каркаса ў зададзеным становішчы незалежна ад ступені нахілу дазваляе трактару працаваць на схілах з крутасцю да 20 градусаў. Першыя трактары новай мадыфікацыі адпраўлены ў Грузію, Арменію і Кіргізію.

БРЭСЦКІЯ ДЫВАНЫ

Здадзены ў эксплуатацыю першы пускавы комплекс Брэсцкага дыванова-суконнага камбіната. З уводам яго магутнасць прадзільнай вытворчасці камбіната ўзрастае ў 2,8 раза. А другая чарга камбіната дасць магчымасць выпусціць у год да 5 мільёнаў квадратных метраў брэсцкіх дываноў.

МЕТАЛ З ПЫЛУ

Практычна ўвесь высакасортны метал, які ўтрымліваецца ў сумесі сталёвага парашка і абразінага пылу, што застаецца пасля шліфавання, аднаўляе ўстаноўка, укаранёная на Мінскім інструментальным заводзе. Яна створана спецыялістамі прадпрыемства сумесна з вучонымі Інстытута цэпла- і масаабмену Акадэміі навук Беларусі.

Укараненне новай устаноўкі — частка распрацаванай на прадпрыемстве комплекснай праграмы эканоміі высокасортнага металу. Сумесна з вучонымі спецыялістамі заводу стварылі хуткарэжучыя сплавы, якія ўтрымліваюць меншы працэнт дэфіцытных металаў, распрацавалі тэхналогію электракантактнай зваркі, што дазваляе эканоміць дарагі метал.

Ажыццяўленне намечанай праграмы дазволіць заводу штогод даваць дадаткова больш 1,5 тысячы тон інструментальнай сталі.

ПРА ШТО РАСКАЗВАЕ «МАГНІТНЫ ШУМ»

Мову «магнітнага шуму» расшыфравалі вучоныя Інстытута прыкладной фізікі АН Беларускай ССР. Гэта фізічная з'ява, не маючая нічога агульнага з гукамі, узнікае ў металах пад уздзеяннем пераменнага магнітнага поля і працягваецца бурным воплескам імпульсаў на экране кантраляючага прыбора.

Вучоныя даказалі, што «магнітны шум» утрымлівае поўную інфармацыю аб любых скажэннях крысталічнай рашоткі рэчыва. У інстытуце створана хуткадзеючая электронная сістэма для кантролю структуры металу.

Навінка ўкаранёная на Мінскім трактарным заводзе.

СЕКУНДА ЗАМЕСТ ГАДЗІНЫ

Лічаныя секунды замест дзесяткаў гадзін патрабуюцца, каб загартаваць выраб, калі выкары-

стаць распрацаваныя вучонымі Беларусі метады скораснага нагрэву токамі высокай частаты.

Працягласць апрацоўкі не адзіны недахоп традыцыйных награвальных печоў. Практычна бескантрольным застаецца ў іх сам ход структурных пераўтварэнняў металаў. Адсюль — «перапалы», «недапалы», брак. Выкарыстоўваючы скорасныя працэсы электранагрэву, металургі могуць атрымаць умацаваную паверхню з зададзенымі ўласцівасцямі.

Каля дзесятка ўстановак індукцыйнага і кантактнага электранагрэву ўкаранены даследчыкамі на прадпрыемствах краіны. Іх прымяненне эканоміць метал, скарачае энергетычныя і працоўныя затраты.

ЗДАБЫВАЕЦЦА ГРАНІТ

Вакол гіганцкага кар'ера ў Мікашэвічах — сляды балот: купіны, каржакаватыя сасонкі і бярозы, лазае кустоўе. Значыць і там, дзе цяпер кар'ер, было балота, якое хавала пад сабой шматметровыя пласты граніту. А сёння тут граніт здабываецца ўжо на глыбіні 60 метраў. Сцежны кар'ера нагадваюць скальны масіў. Месцамі з трэшчын прасочваюцца і бруаць раўчкі, імкліва збягаюць уніз, саскокваючы з уступа на ўступ. Уражанне такое, быццам перад табой горная цяніна. Гудуць машыны, грукоча каменне, якое падае з пяцікубовых каўшоў экскаватараў у кузавы БелАЗаў. Час ад часу грывіць выбухі. Граніт свідруюць спецыяльныя буровыя станкі на глыбіню 12 метраў, потым у адтуліны закладваецца выбуховае рэчыва — і глыбы граніту зрушваюцца з месца, разбіваюцца на кавалкі. З кар'ера бягуць і бягуць машыны па крутых накатаных дарогах. Яны скідаюць граніт у бяздонныя пашчы каменедрабляк, дзе магутныя жорны паступова ператвараюць яго ў шчэбень — будаўнічы матэрыял.

Спецыялізаваны салон-магасін «Радыеўтэхніка» адкрыўся напярэдадні Новага года ў сталіцы рэспублікі. Тут можна набыць навішную бытавую радыеапаратуру, тэлевізары розных марак, а таксама атрымаць кваліфікаваную кансультацыю па іх выкарыстанні. Пакупнік адбірае тавар па ўзорах, а яго дастаўку, устаноўку выконваюць работнікі магазіна.

НА ЗДЫМКАХ: салон-магасін «Радыеўтэхніка» ў Мінску; прадавец секцыі магнітафонаў Ларыса КНЯЗЕВА.

ДРУЖБА— ЦУДОЎНАЯ СІЛА

Інтэрв'ю Старшыні Прэзідыума
Вярхоўнага Савета БССР
Героя Сацыялістычнай Працы Івана ПАЛЯКОВА
газете «Голас Радзімы»

ПЫТАННЕ: Год 1982 — юбілейны. 60 гадоў назад быў створаны Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, ажыццявілася спрадвечная мара людзей працы аб брацкім саюзе народаў, свабодных ад эксплуатацыі і прыгнечання. Што б вы, Іван Яўцеевіч, як прэзідэнт рэспублікі, маглі сказаць аб пройдзеным Беларуссю шляху ў саставе Саюза ССР?

АДКАЗ: З курных хат, з бедных вёсак і мястэчак выйшлі беларусы ў поход за ленинскай праўдай, за права «людзьмі звацца». Сёння беларусы, усімі паважаныя людзі, разам з іншымі народамі нашай дружнай многанацияльнай сям'і высока нясуць цяжкі дзяржавы.

Дружба савецкіх народаў — цудоўная сіла. Яна была народжана Вялікім Кастрычнікам, яе жыццёвую неабходнасць абгрунтаваў Уладзімір Ільіч Ленін, паказаўшы, што без цяснейшага саюза савецкіх рэспублік немагчыма адстаяць іх існаванне перад тварам сусветнага імперыялізму; без іх цяснага эканамічнага супрацоўніцтва неажыццявіма аднаўленне разбураных імперыялістамі прадукцыйных сіл, стварэнне адзінай сацыялістычнай гаспадаркі; без такога саюза немагчыма забяспечыць няўхільны рост дабрабыту працоўных, усебаковае развіццё і росквіт культуры ўсіх нацый і народнасцей краіны.

Зусім відавочна, што, абпіраючыся толькі на свае ўласныя сілы, наша рэспубліка не змагла б так хутка аднавіць гаспадарку, у шырокім маштабе разгарнуць сацыялістычнае будаўніцтва. Ужо ў 1920 годзе вышэйшы Савет народнай гаспадаркі РСФСР прадставіў Беларусі грашовы аванс і даў распараджэнне накіроўваць ёй патрэбныя матэрыялы ў першую чаргу. У наступным годзе Беларусь атрымала ад РСФСР 6 мільёнаў рублёў для забеспячэння прадпрыемстваў рэспублікі сыравінай, абсталяваннем, насеннем збожжавых і агародніх культур.

У 1921 годзе па ленинскаму дэкрэту ў Мінску адкрыўся Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. У яго стварэнні прымалі ўдзел відныя вучоныя Масквы і іншых гарадоў краіны.

Мне ўспамінаецца такі цікавы факт. Калі ў пачатку 30-х гадоў у Гомелі ўзводзіўся завод сельскагаспадарчага машынабудавання, сярод шматтысячнай арміі будаўнікоў толькі адзін чалавек меў вышэйшую адукацыю — начальнік будаўніцтва. Зараз у маім родным горадзе ёсць універсітэт, інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту, педагагічны інстытут, філіялы Беларускага полі-

тэхнічнага і Маскоўскага кааператыўнага інстытутаў. Усяго ж у рэспубліцы працуе больш трыццаці вышэйшых навучальных устаноў, якія рыхтуюць спецыялістаў для Беларусі, іншых рэспублік і прыкладна для 60 замежных краін.

Вядома, чаго каштавала савецкаму народу Вялікая Айчынная вайна. У Беларусі кожны чацвёрты жыхар загінуў у барацьбе з фашызмам. Агульная сума матэрыяльных страт складала 75 мільярадаў рублёў, што роўна 35 гадавым бюджэтам рэспублікі перадваеннага 1940 года.

У вайну мне давалося быць камісарам партызанскай брыгады на Гомельшчыне. Сваімі вачамі я бачыў, які «новы» парадок прынеслі нам фашысты. Гэта быў рэжым шыбеніц, расстрэлаў, канцэнтрацыйных лагераў. Але я бачыў і іншае — вялікі патрыятызм савецкіх людзей, іх масавы гераізм. Толькі ў складзе партызанскіх злучэнняў, што дзейнічалі на тэрыторыі Беларусі, змагалася 440 000 чалавек — беларусаў, рускіх, украінцаў, сыноў і дачок амаль усіх народаў СССР. Больш мільёна жыхароў нашай рэспублікі ўліліся ў рэгулярныя часці Чырвонай Арміі. З ворагам змагаўся ўвесь народ — на фронце і ў тыле.

А пасля перамогі, так жа самааддана дапамагаючы адна адной, усе рэспублікі аднаўлялі разбураную гаспадарку. У вызваленую Беларусь ішлі пазыкі са збожжам, будаўнічымі матэрыяламі, прамысловым абсталяваннем, ехалі людзі. Важна падкрэсліць, што аднаўленне рэспублікі праходзіла на расшыранай аснове. Да вайны ў нас не было аўтамабіля і трактарабудавання, буйной хімічнай індустрыі, электронікі, нафтаздабычы. Не было і адпаведных кадраў. Цяпер усё гэта ёсць.

У эканамічных, навукова-тэхнічных, культурных адносінах Беларусь — высокаразвітая рэспубліка. Можна адзначыць, што за гады Савецкай улады яе індустрыяльны патэнцыял узрос у 235 разоў.

ПЫТАННЕ: Ідэолагі антыкамунізму, скажваючы гісторыю беларускага народа, спрабуюць даказаць, што насельніцтва Беларусі было настроена супраць Савецкай улады і будаўніцтва сацыялізму. Выйшаўшы з саставу СССР, сцвярджаючы, Беларусь набыла б самастойнасць. Нашым чытачам іменна ад вас, Іван Яўцеевіч, было б цікава даведацца, пры якіх абставінах наша рэспубліка ўвайшла ў Саюз ССР і якія палітычныя правы яна пры гэтым набыла.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

У ПРЫЕМНАЙ мяне папярэдзілі: пасаджэнне зацягнецца прыкладна мінут на сорок. Сакратар партыйнай арганізацыі мінскага прыборабудуўнічага завода імя Леніна прасіў пакачаць.

Каб хутчэй прайшоў час, я вырашыў пайсці ў фая заводакіраўніцтва, дзе размяшчаўся музей прадпрыемства.

Яшчэ здалёк заўважыў знаёмую постаць пажылога ўзросту чалавека. Гэта быў рабочы сталярнага цэха Аркадзь Лепяшкоў, якога я добра ведаў. Ён уважліва разглядаў экспанаты музея і, як мне здалося, быў нечым заклапочаны.

Аб чым думаў ветэран прадпрыемства? Што ўспамінаў, глядзячы на гэтыя экспанаты?..

- ◆ АБ ЧЫМ РАСКАЗАЛІ ЭКСПАНАТЫ МУЗЕЯ
- ◆ АРКАДЗЬ ЛЕПЯШКОЎ — РАБОЧЫ, ВОІН
- ◆ ЦІ ПАТРЭБНЫ ПРЫБОРАБУДАЎНІЧАМУ ЗАВОДУ СТАЛЯР?

ВЯРТАННЕ

Вось Аркадзь Валяр'янавіч спыніўся ля пажоўклівай фатаграфіі. На ёй — корпус невысокага памяшкання. Каля яго — група людзей. Тады, у 1929 годзе, гэта быў галоўны корпус прадпрыемства, дзе выраблялі розную мэблю: сталы, табурэткі, ложка, шафы...

На фатаграфіі — чалавек дваццаць. На жаль, нікога цяпер з іх няма ў жывых. Адны памерлі, а большасць загінула ў Вялікую Айчынную. Балюча ўспамінаць аб гэтым.

За якіясьці два гады Аркадзь Лепяшкоў стаў выдатным сталяром. Нават да ўзнагароды быў прадстаўлены. Не, не да ордэна ці медалі — рашылі прэміраваць гарнітурам для залы. Гэта цяпер мы называем прэміяй, а тады, паўвека назад, такое матэрыяльнае заахвочванне рабочага разглядалася як вышэйшая ўзнагарода. Але той гарнітур не паспеў атрымаць сталяр: пачалася вайна.

Тысячы кіламетраў прайшоў Лепяшкоў па дарогах вайны. Два ордэны Чырвонай Зоркі, больш як дзесяць медалёў атрымаў адважны воін. Шкадаваў вельмі, што нікога з завадчан за ўсю вайну не сустраў. А таварышы былі амаль побач. У сорок пятым Лепяшкоў штурмаваў Берлін. І не ведаў, што за некалькі кварталаў ад яго фашысцкае ловага штурмуе таварыш па працы Трыфан Лук'яновіч.

Праз многа гадоў вядомы савецкі пісьменнік Барыс Палывой раскажа ўсяму свету, як Лук'яновіч даною свайго жыцця выратаваў нямецкую дзяўчынку. А вядомы савецкі скульптар Вучэціч увекавечыць гэты падзвіг у манументе, які сёння стаіць у Трэптаў-парку ў Берліне.

Не ведаў яшчэ тады і таго, што не ўсе рабочыя заводы паспелі пайсці на фронт. У тыле ворага ім было не лягчэй. У акупіраваным фашыстамі Мінску вялі барацьбу патрыёты - падпольшчыкі. На заводзе немцы рамантавалі радыёапаратуру. Адсюль адпраўлялі на фронт апараты сувязі з... сапсаванымі лямпамі, непрыпаянымі праваднікамі. Ад «няшчасных выпадкаў» гінулі фашысцкія салдаты, гарэлкі складу. Казалі, што гэта справа рук падпольнай арганізацыі «Танюша». Гітлераўцы з ног збіліся, шукаючы народных меціўцаў. А яны былі побач, на заводзе. І ўзначальвала «Танюшу» рабочая прадпрыемства Таццяна Кудраўцава...

Л ЕПЯШКОЎ перайшоў да другога экспаната. Не ўтрымаўся і дакрануўся рукой да старога радыёпрыёмніка «Беларусь». Прыгледзеўся: можа сам ка-

лісьці рабіў для яго футляр? Колькі гадоў прайшо, а ён яшчэ зусім як новы.

Радыёпрыёмнікі на заводзе пачалі выпускаць перад самай вайною.

Пасля вайны на змену ім прыйшлі першыя ў Беларусі тэлевізары «Нёман» і «Зорка».

Выпуск новай прадукцыі патрабаваў новых карпусоў. І яны выраслі — шматпавярховыя, светлыя, прасторныя. Некалі галоўны, сталярны, сёння выглядае ў параўнанні з імі зусім карлікавым.

І сама спецыяльнасць сталяра адышла на задні план. Рабочыя цэха мянялі прафесію: становіліся то рэгуляроўшчыкамі, то слесарамі-зборшчыкамі. Колькі разоў прапаноўвалі яны зрабіць тое ж і Аркадзю Лепяшкову. Ка-

варштак, Аркадзь Валяр'янавіч спыніўся: там цяпер завіхаўся малады сталяр. Працаваў хутка, нават прыгожа і спрытна, рабіў рамы для вайнаў.

І стала Лепяшкову раптам часосці вельмі шкада...

— Дзень добры, Валяр'янавіч! — пачуўся голас.

Лепяшкоў павярнуўся і ўбачыў майстра. Нявесела павітаўся з ім.

А майстар дадаў:

— Што, у госці завітаў?

Тут Лепяшкова быццам прарвала.

— Гэта хто тут госць? Ці не рана спісаць мяне сабраўся... Думаў: не ачуняе Лепяшкоў! Не-е. Памыляешся... Каб праз тыдзень за маім верстаком нікога не было. Чуеш? І каб увесь інструмент у тумбачцы ляжаў...

зали: «Хутка без работы застанешся на заводзе. Прыйдзеца на мэблеву фабрыку прасіцца». Аркадзь Валяр'янавіч адказваў: «Ці не рана развітаецца са мной? Вось калі пяцідзсяцігадовы працоўны юбілей спраўлю, тады і пра мэблеву фабрыку падумаю».

Таварышы па працы смяяліся — ох, і жартаўнік, гэты Аркадзь! Яшчэ ніхто пяцідзсяці гадоў на заводзе ніколі не працаваў.

Наконт паўвекавага юбілею, можа, тады і жартаваў Лепяшкоў. А вось цвёрда быў упэўнены, што сталяры на заводзе яшчэ доўга патрэбны будучы. Вядома, спецыфіка работы памянялася. Асабліва ў апошнія гады, калі завод поўнацю перайшоў на выпуск электравымяральных апаратуры. Цяпер асноўны клопат сталяра — зрабіць добрыя дзверы, акно для якога-небудзь цэха, скрынку для ўпакоўкі прыбора.

Я ШЧЭ заставалася аляе працоўнай славы. Тут ёсць фатаграфія і Аркадзя Валяр'янавіча. За выдатныя дасягненні ў працы яго ўзнагародзілі ордэнам Леніна. Не падалёку — стэнд з дыпловамі, граматамі, медалямі. Залаты медаль і дыплом першай ступені ўручаны прадпрыемству на міжнароднай лейпцыгскай выстаўцы за вольтметр...

Але я, сам таго не жадаючы, Лепяшкову перашкодзіў. Пачуўшы мае крокі, ён павярнуўся і ветліва павітаўся са мной.

У ГЭТЫ дзень Аркадзя Лепяшкова пакрыўдзілі двойчы. Спачатку майстар сталярнага цэха, а пасля і я. Не хацелі і ўсё ж чалавека пакрыўдзілі.

...Для пажылога чалавека ночы ўдвай даўжэйшымі здаюцца. Так і для Аркадзя Валяр'янавіча. І лёг жа мо апоўначы. А падрамаў толькі не больш дзвюх гадзін. Пасля пачалося. Варочаўся з боку на бок, спрабаваў нават сваю маладосць успамінаць, але сон не ішоў.

Нарэшце не вытрымаў, падняўся з ложка, як кажуць, яшчэ да першых пеўняў. Апынуўся. Каб не пабудзіць жонку, навобмацак, не ўключыў святла, знайшоў кій ля ложка і выйшаў на вуліцу. Доўга сядзеў на лаўцы. А калі суседзі пайшлі на работу, пакрочыў і сам да завода імя Леніна.

Змена пачалася ўжо. Людзі, занятыя працай, не адразу заўважылі Лепяшкова. Віталіся, амаль не адрываючыся ад справы.

Не дайшоўшы да свайго

Выдаў усё адным залпам, павярнуўся і пайшоў з цэха. А разгублены майстар яшчэ доўга стаяў і скроб патыліцу, ніяк не мог уцяміць, што гэта сёння здарылася з такім ўраўнаважаным Лепяшковым.

Вось тут мне б ведаць, якая гутарка адбылася ў гэты дзень паміж майстрам сталярнага цэха і рабочым. А я — амаль што слова ў слова:

— У госці прыйшлі, Аркадзь Валяр'янавіч?..

Спахмурнеў стары сталяр. Галавой дакорліва паківаў:

— І ты, як той (гэта ён пра свайго майстра) мяне госцем лічыш на заводзе... Вы што, згаварыліся сёння?..

Я разгубіўся. Адразу не мог зразумець, чым пакрыўдзіў свайго знаёмага. Яшчэ спытаў неўпапад:

— Казалі ж, што вы цяжка захварэлі і ўжо не працуеце?

Аркадзь Лепяшкоў заўважыў маю разгубленасць і палягоднеў. Нават пажартаваў:

— Падумаеш, нешта там выразалі! З такой хваробай яшчэ гадоў сорок працаваць можна...

Хвароба ў Лепяшкова была сур'ёзная. Блізкія сябры спачувалі гэтаму добраму чалавеку. Іншыя ж шкадавалі, што старэйшаму рабочаму не хапіла трохі да працоўнага паўвекавага юбілею, як яны казалі — «не будзе рэкорда». Сыхадзіліся толькі ў адным: цяпер Лепяшкоў працаваў больш не будзе. І... памыліся.

Роўна праз абыцаны майстру тыдзень ён вярнуўся з завода. І зноў стаў за свой варштак — робіць дзверы, аконныя рамы, упакоўачныя скрынкі для прыбораў. Вярнуўся з вялікай цяжкасцю. Спачатку прыйшлося перакапаць урачоў і атрымаць ад іх дазвол, затым — сваю сям'ю. Тут было куды цяжэй. Нават пасварыўся з дачкой. Сям'я, здавалася б, мела рацыю: немалая пенсія, прасторная і светлая кватэра, поўны дастатак — чаго яшчэ трэба чалавеку. Можа славы ці ўзнагарод? Дык усё гэта таксама ёсць у Лепяшкова.

Цяжка расстанца з заводам, дзе ты свой чалавек, з працай, якая даражэй за жыццё, ды, нарэшце, з гэтымі маладымі хлопцамі, якіх ты вучыш, перадаеш свой вопыт. Нездарма, відаць, кажуць, калі хто ў Лепяшкова ў вучнях знаходзіць, таму адразу вышэйшы разрад можна даваць.

А «рэкорд» Аркадзь Лепяшкоў усё ж паставіў: пяцідзсяці тры гады на заводзе.

Яўген ТУРАКЕВІЧ.

СЛОВА АД ШЧЫРАГА СЭРЦА

Дорогие друзья! От имени землячества русских женщин в Мадриде сердечно поздравляю вас с Новым годом!

Хочется сказать словами замечательного поэта Расула Гамзатова:

За то, чтоб в мире было
вдоволь хлеба,
Чтоб жили все и в дружбе
и в тепле.
Всем людям хватит места
на земле,
Как волнам моря и как
звездам неба.

И пусть вражда народам
глаз не застит,
Пусть ложь не затуманит
честных глаз,
Короче говоря, я пью за
счастье,
Провозглашаю, люди, тост
за вас!

Ирина БАРСЕЛО.

Испания.

Дарагія супрацоўнікі таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы». Сардэчна віншую вас і вашы сем'і з Новым, 1982 годам! Жадаем шчасця, добрага здароўя і поспехаў у жыцці і рабоце.

Ад імя членаў таварыства «Усход»

Я. КУЗЬМІНА.

Галандыя.

Паважаныя супрацоўнікі таварыства «Радзіма» і рэдакцыі газеты «Голас Радзімы», сардэчна віншую вас усіх з Новым, 1982 годам. Ад усяго сэрца жадаем вам многа шчасця, выдатнага здароўя, поспехаў у працы і ў жыцці. Няхай гэты год прынясе нам мір і дружбу!

Анатоль КЛАУС
і бацькі.

Бельгія.

Віншую вас з Новым годам! Ад усёй душы жадаем вам добрага здароўя, сямейнага шчасця і поспехаў у вашай плённай рабоце. Няхай гэты год будзе годам міру паміж народамі ўсёй Зямлі.

Ад імя аддзела ССГБ
г. Гента
Ніна ГАПОН.

Бельгія.

Дарагія сябры! Чытачы бібліятэкі імя Някрасава ў Брысбене віншуюць усіх вас і ўвесь гераічны беларускі народ з Новым, 1982 годам. Вялікае дзякуй вам за клопаты і ўвагу. Няхай новы год будзе годам міру, шчасця і радасці для ўсіх людзей на нашай планеце.

Фрыда ПІДГАЙНАЯ.

Аўстралія.

Дарагія сябры! Праўленне і члены Федэрацыі рускіх канадцаў горада Таронта сардэчна віншуюць супрацоўнікаў таварыства «Радзіма» і рэдакцыйную калегію газеты «Голас Радзімы» з Новым годам. Жадаем вам і вашым сем'ям, а таксама савецкаму народу ўсяго самага лепшага на зямлі, моцнага здароўя, асабістага шчасця. Жадаем савецкаму народу далейшых поспехаў у барацьбе за захаванне міру. Няхай будзе мір і дружба на ўсёй зямлі! Няхай мацнее і працвітае наша Радзіма!

З Новым годам!
З новым шчасцем!

Сакратар аддзела ФРК
К. ЗВАНАРОВА.

Канада.

ДРУЖБА — ЦУДОЎНАЯ СИЛА

[Заканчэнне.
Пачатак на 3-й стар.].

АДКАЗ: Тады было гэта так. Восенню 1922 года ў рэспубліках пачалося абмеркаванне плана стварэння дзяржаўнага саюза народаў на аснове добраахвотнасці, нацыянальнага раўнапраўя і ўзаемнай павагі. У Беларусі пытанне ўтварэння СССР абмяркоўвалася шырока і па-дзелавому, на сходах і мітынгах у гарадах і вёсках, на валасных, павятовых з'ездах, на IV Усебеларускім з'ездзе Саветаў, на беспартыйнай канферэнцыі рабочых і служачых горада Мінска. Воля народа была ўлічана ў час работы X Усебеларускага з'езда Саветаў. Выступаючы з яго трыбуны, кіраўнік беларускай дэлегацыі А. Чарвякоў сказаў: «Рабочыя і сяляне Беларусі ў асобе свайго IV Усебеларускага з'езда Саветаў аднагалосна паставілі ўвайсці ў першы Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік... Працоўныя Беларусі будуць ганарыцца, калі вы прымеце нашу прапанову, дзякуючы чаму рабочыя і сяляне Беларусі стануць адным з першых атрадаў працоўнікаў, якія ўступаюць у новаствараемы Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік».

Раніцай 30 снежня 1922 года ў Крамлі паўнамоцныя дэлегацыі рэспублік падпісалі Дэкларацыю і Дагавор аб утварэнні СССР. Першы Усеагульны з'езд Саветаў, што адбыўся ў гэты дзень, афіцыйна замацаваў яго ўтварэнне. Беларускі народ сам выбраў свой шлях і ніколі аб гэтым не пашкадаваў, бо ўпершыню ў сваёй гісторыі стаў гаспадаром свайго лёсу. Таму, калі хто-небудзь спрабаваў звярнуць яго з гэтага шляху, рашуча браўся за зброю.

Беларуская ССР, як і іншыя саюзныя савецкія рэспублікі, роўная сярод роўных, суверэнная рэспубліка. Яна прадстаўлена ў Вярхоўным Савеце СССР у дзюх раўнапраўных палатах — Савеце Саюза і Савеце Нацыянальнасцей. Канстытуцыяй СССР прадугледжана таксама прадстаўніцтва саюзных рэспублік у Прэзідыуме Вярхоўнага Савета, Савеце Міністраў СССР і Вярхоўным судзе СССР, што складае важны фактар эфектыўнага спалучэння агульнасаюзных і рэспубліканскіх інтарэсаў у дзейнасці іх дзяржаўных органаў, з'яўляецца гарантыяй роўных правоў саюзных рэспублік.

Дзейнасць жа Вярхоўнага Савета БССР, дарэчы, як і наогул дзейнасць усіх Саветаў нашай краіны, — красамоўнае сведчанне рэальнага дэмакратызму сацыялістычнага ладу. У складзе нашага Вярхоўнага Савета — 485 дэпутатаў, больш паловы з іх — рабочыя і калгаснікі, звыш 37 працэнтаў — жанчыны, 67,5 працэнта — камуністы. Гэта вышэйшы прадстаўнічы орган, які ад імя і па волі народа ажыццяўляе ўсю паўнату ўлады ў рэспубліцы. Ён выдае законы і здзяйсняе кантроль за правядзеннем іх у жыццё. Каля 75 працэнтаў дэпутатаў у 16 пастаянных камісій Вярхоўнага Савета вядуць вялікую работу, кантралюючы дзейнасць міністэрстваў і ведамстваў, мясцовых дзяржаўных органаў па выкананню дырктывы партыі і ўрада, па вытаных рэалізацыі дзяржаўных планаў.

Усю паўнату ўлады на сваёй тэрыторыі здзяйсняюць мясцовыя Саветы народных дэпутатаў. Дэпутаты Саветаў — ад Вярхоўнага да мясцовага — цесна звязаны з працоўнымі, пастаянна выступаючы са справамі перад выбаршчыкамі. Сведчаннем увагі да запатрабаванняў працоўных з'яўляецца праводзімая Саветамі разнастайная работа з наказами, якія выбаршчыкі даюць сваім кандыдатам у дэпутаты на перадвыбарных сходах. У гэтых наказах — клопаты савецкіх людзей аб працвітанні

сваёй дзяржавы, аб паляпшэнні работы дзяржаўнага апарату, аб рашэнні вялікіх і малых пытанняў гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

Сацыялістычны лад прынёс беларускаму народу, як і ўсім народам Савецкага Саюза, не проста дэклараваныя, а рэальныя правы і свабоды, якія не давала і не можа даць працоўным ні адна капіталістычная дзяржава. Па-мойму, самая лепшая дэмакратыя тая, што дае чалавеку сапраўдную свабоду — свабоду ад эксплуатацыі, дае ўсім членам грамадства матэрыяльную забяспечанасць сёння і цвёрдую ўпэўненасць у заўтрашнім дні.

ПЫТАННЕ: Савецкая ўлада дала ўсім народам і кожнаму грамадзяніну нашай краіны аднолькавыя правы, прадаставіла самыя неабмежаваныя магчымасці для праяўлення талентаў і здольнасцей. Ці не маглі б вы, Іван Яўцеевіч, у сувязі з гэтым раскажаць аб уласнай кар'еры, аб сваіх «жыццёвых» універсітэтах.

АДКАЗ: Мае ўласныя «жыццёвыя» універсітэты поўнасцю звязаны з партыяй, у якой я ўжо больш 40 гадоў, з яе ідэйным, палітычным, маральным уплывам. Мая біяграфія — гэта біяграфія многіх і многіх тысяч нашых партыйных, дзяржаўных, гаспадарчых кадраў. Асноўныя яе прыкметы — камсамол, служба ў арміі, якую я назваў бы добрай школай не толькі баявой, але і палітычнай і грамадскай загартоўкі. Затым камсамольская, а потым партыйная работа ў якасці сакратара райкома, гаркома, абкома партыі. Вось тыя прыступкі, па якіх рабочы хлопец, электраваршчык, падняўся да пасады Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета рэспублікі, намесніка Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

ПЫТАННЕ: Набыткі нашай рэспублікі ў складзе Саюза ССР сапраўды грандыёзныя. Ці не маглі б вы пракаменціраваць сам характар узаемаадносін народаў і народнасцей нашай краіны, новую якасць эканамічных, грамадска-палітычных, культурных сувязей паміж імі?

АДКАЗ: За гады Савецкай улады ў нашай краіне сфарміраваліся прынцыпова новыя нацыянальныя адносіны паміж рэспублікамі, заснаваныя на роўнасці, брацкім супрацоўніцтве, дружбе. Ім належыць рашаючая роля ў будаўніцтве новага грамадства.

На першае месца мы ставім усё ўзрастаючы ўклад кожнай рэспублікі ў агульную справу будаўніцтва камунізму, далейшае збліжэнне нацый, умацаванне ўсебаковага і раўнапраўнага брацкага міжнацыянальнага супрацоўніцтва ва ўсіх галінах жыцця.

Моцнай матэрыяльнай асновай дружбы і супрацоўніцтва савецкіх народаў стаў існуючы ў нашай краіне адзіны народнагаспадарчы комплекс, самастойнай часткай якога з'яўляецца і эканоміка Беларусі. На долю нашай рэспублікі пры 3,6 працэнта насельніцтва і 0,9 працэнта тэрыторыі прыпадае больш як 3,7 працэнта ўсёй прамысловай прадукцыі, вырабляемай у краіне.

Усім, чым багата наша Беларусь, — вырабамі нашых заводаў, фабрык, сельскагаспадарчай прадукцыі — мы дзелімся з іншымі народамі краіны,

ад якіх у сваю чаргу атрымліваем усё неабходнае нам для комплекснага развіцця гаспадаркі. У стварэнні аўтамабіляў МАЗ, напрыклад, удзельнічаюць сотні прадпрыемстваў краіны. Трактар «Беларусь» выпускаецца ў Мінску, але амаль тры тысячы камплектуючых дэталеў для яго беларускія трактарабудаўнікі атрымліваюць з прадпрыемстваў іншых рэспублік. Калектыўнай працай рускіх і ўкраінцаў, эстонцаў і грузін, узбекаў, армян, азербайджанцаў і прадстаўнікоў іншых народаў створаны нафтагіганты ў Наваполацку і Мазыры, пабудаваны Беларускі шынны камбінат, Салігорскі комплекс па вытворчасці калійных угнаенняў, будуюцца метрапалітэн у Мінску.

Ярка праявіўся сацыялістычны інтэрнацыяналізм у 1966 годзе, калі пасля землетрасення ў Ташкенце ўся краіна прыйшла на дапамогу пацярпеўшаму гораду. У ліку будаўнікоў былі і беларусы. Ёсць яны цяпер на будаўніцтве Байкала-Амурскай магістралі, на ўзвядзенні іншых буйнейшых аб'ектаў адзінаццатай пяцігодкі.

Дзякуючы стваральнай сіле ленінскай дружбы народаў, бескарэйлівай і рознакаковай дапамозе ўсіх саюзных рэспублік, за шэсць дзесяцігоддзяў існавання СССР непазнавальна змянілася беларуская вёска. Нашы калгасы і саўгасы — гэта сапраўдны сельскагаспадарчы прадпрыемствы, узброеныя самай сучаснай тэхнікай. Беларускі селянін — гэта механізатар, жывёлавод, аграром, заатэхнік.

Жыватворная крыніца брацкай дружбы народаў жыцьцё не толькі матэрыяльныя, але і духоўныя сілы савецкіх людзей. Творчы абмен дасягненнямі культуры дазваляе глыбей азнаёміцца з жыццём і культурай савецкіх народаў, яшчэ больш умацаваць брацкую дружбу паміж імі, садзейнічае ўзаемаўзбагачэнню нацыянальных культур.

Нарастаючы працэс збліжэння нацый пранікае ўсё глыбей ва ўсе сферы нашага жыцця. «За гады сацыялістычнага будаўніцтва, — гаворыў на XXIV з'ездзе КПСС Л. І. Брэжнеў, — у нашай краіне ўзнікла новая гістарычная супольнасць людзей — савецкі народ. У сумеснай працы, у барацьбе за сацыялізм, у баях за яго абарону нарадзіліся новыя гарманічныя адносіны паміж класамі і сацыяльнымі групамі, нацыямі і нацыянальнасцямі — адносіны дружбы і супрацоўніцтва».

ПЫТАННЕ: Як бачыцца вам, прэзідэнту рэспублікі, яе будучае ў братнім саюзе савецкіх народаў?

АДКАЗ: У канцы мінулага года вышэйшы орган улады нашай рэспублікі Вярхоўны Савет на сваёй чарговай сесіі зацвердзіў Дзяржаўны план эканамічнага і сацыяльнага развіцця на адзінаццатую пяцігодку. План даволі напружаны, але ёсць упэўненасць, што мы яго выканаем, як гэта было з усімі папярэднімі пяцігодкамі. Аб гэтым можна меркаваць і па выніках першага года. Яны паказваюць, што тэмп узятых узяцёў асноўных кантур, якія вызначаюць твар Беларусі ў сярэдзіне 80-х гадоў.

Спынюся перш за ўсё на тым, што прынясе новая пяцігодка працоўным рэспублікі. Як вядома, крыніцай росту спажывання і наакуплення з'яўляецца нацыянальны даход. Ён павялічыцца на 22—24 працэнт. Сярэднемесячная заробатная плата рабочых і служачых будзе вышэй на 14—16 працэнтаў, а даходы калгаснікаў ад грамадскай гаспадаркі — на 19—21 працэнт. За пяць гадоў

грамадскія фонды спажывання ўзрастуць на 24 працэнт, а гэта значыць, што ў 1985 годзе на кожнага жыхара Беларусі з грамадскіх фондаў будзе зрасходавана 485 рублёў. Грошы пойдучы на бясплатную адукацыю і медыцынскае абслугоўванне, сацыяльнае страхаванне, утрыманне дзіцячых дашкольных устаноў, санаторыяў і дамоў адпачынку, Дамоў культуры, спартыўных баз і на многае іншае. Будзе ўведзена 22 мільёны квадратных метраў жыллой плошчы.

Новая пяцігодка Беларусі мае на ўвазе далейшае развіццё, прычым паскоранымі тэмпамі, стаўшых ужо традыцыйнымі галін яе прамысловасці, што вызначаюць тэхнічны прагрэс — радыётэхнічнай, электроннай, прыборабудаўнічай, машына- і станкабудаўнічай, хімічнай і нафтахімічнай. Будзе працягвацца ўдасканалванне структуры эканомікі і размяшчэння прадукцыйных сіл з тым, каб дасягнуць найвышэйшай эфектыўнасці эканамічных сувязей «Беларусь — краіне, краіна — Беларусі».

Своеасаблівай «візітнай карткай» беларускай прамысловасці на зарубежных рынках сталі нашы трактары і аўтамабілі. Трактару МТЗ-80, які экспартуецца ў 70 краін свету, дзевяццата ўступіць месца на канвееры 150-сільнаму волату МТЗ-142. Праходзяць выпрабаванні 180-тонныя аўтасамазвалы, новыя мадэлі аўтапаяздоў вялікай грузападымальнасці, электронныя вылічальныя машыны, што за адну секунду выконваюць да 1,5 мільёна аперацый, і іншыя машыны.

Новы, прынцыпова важны крок наперад зробіць сельскае гаспадарка. З усіх праблем яе інтэнсіфікацыі вышэйшай, напэўна, з'яўляецца павышэнне прадукцыйнай сілы зямлі. За апошнія 15 гадоў урадлівасць зямель рэспублікі за кошт рэгулявання воднага рэжыму, вонкавага стварэння стаючага балансу арганічных рэчываў, павелічэння ў глебе запасаў фосфару і калію ўзрасла амаль удвая. Працягваючы работы ў гэтым напрамку, мы плануем давесці сярэднегадавы збор зерня да 7,8—8,1 мільёна тон. Важкі ўклад у рашэнне харчовай праблемы ўносяць жывёлаводы.

Я спыніўся толькі на некаторых, галоўных напрамках адзінаццатай пяцігодкі. План у нас усебаковы, ён улічвае развіццё эканамічнага, сацыяльнага і культурнага жыцця рэспублікі, запатрабаванні ўсяго яе насельніцтва. Працоўныя Беларусі з вялікай адданасцю выконваюць рашэнні XXVI з'езда партыі і лістападаўскага Пленума ЦК КПСС, яны ўпэўнены, што гэтыя планы будуць паспяхова ператвораны ў жыццё.

ПЫТАННЕ: Нашы суайчыннікі, наведваючы Беларусь, самі бачаць, якога росквіту яна дасягнула. Яны радуецца поспехам сваёй Радзімы і жадаюць ёй яшчэ большых набыткаў у мірнай стваральнай працы. Што б вы маглі пажадаць беларусам за мяжой?

АДКАЗ: Вядома, усяго самага найлепшага — здароўя, шчасця, поспехаў. І яшчэ адно, бадай, самае галоўнае, — каб яны заўсёды любілі сваю Радзіму, куды б ні закінуў іх лёс. Карыстаючыся тым, што наша гутарка супала з пачаткам новага года, хачу павіншаваць суайчыннікаў са святам і пажадаць, каб 1982 год быў для ўсіх нас мірным і плённым.

Флаг, Герб, Гімн, Канстытуцыя — усё гэта сімвалы незалежнай суверэннай Беларускай рэспублікі, якая стала свабоднай, шчаслівай і працаючай у братняй шматнацыянальнай сям'і савецкіх народаў.
НА ЗДЫМКАХ: Дзяржаўны музей БССР. Зала грамадска-палітычнага жыцця рэспублікі; вітраж «Дружба народаў». Дар літоўскага народа да 40-годдзя ЕССР.

Фота С. КРЫЦКАГА.

АНТЫФАШЫСЦКІ РАДЫЁМІТЫНГ ПРАДСТАЎНІКОЎ БЕЛАРУСКАГА НАРОДА

АДБЫЎСЯ Ё КАЗАНІ 18 СТУДЗЕНЯ 1942 ГОДА

У ТЫІЯ СУРОВЫІЯ ДНІ

Гэта былі дні, калі па ўсім свеце гукім рэхам пракацілася вестка аб першай вялікай перамозе Чырвонай Арміі над гітлераўскімі полчышчамі, аб першым сакрушальным паражэнні, якое пацярпелі яны ў бітве пад Масквой. Гэта былі дні, калі ўсе савецкія людзі з яшчэ большай упэўненасцю, надзеяй і радасцю ў сэрцы адчулі: настане час вызвалення.

Але вораг быў яшчэ моцны. І Савецкай Арміі дапамагалі змагацца з ім тысячы савецкіх патрыётаў, старыя і моладзь, што па закліку партыі, па закліку свайго сэрца і сумлення бралі ў рукі зброю, становіліся ў шэрагі народных месціўцаў. На тэрыторыі Беларусі партызанскія атрады пачалі стварацца ў першыя ж дні вайны. І ў самыя ж першыя дні захопнікі адчулі сілу нечаканых партызанскіх удараў.

Палымяным заклікам да згуртавання, да барацьбы з гітлераўскімі захопнікамі прагучаў радыёмітынг прадстаўнікоў беларускага народа, які адбыўся 18 студзеня 1942 года ў Казані. На ім выступілі партыйныя і дзяржаўныя дзеячы рэспублікі, пісьменнікі, вучоныя, рабочыя з беларускіх эвакуіраваных прадпрыемстваў, пасланцы ад беларускіх партызан.

Адкрыў радыёмітынг Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР П. Наталевіч. Ён звярнуўся са словамі гарачага прывітання да беларускага народа, да роднай Беларусі, «спалёнай, але непакаранай». Нямецка-фашысцкія акупанты, сказаў ён, паставілі сабе мэтай знішчыць нашу Савецкую беларускую дзяржаву, нашу многавяковую нацыянальную культуру, але ніколі беларускі народ не стане рабом нямецкіх баронаў. Зямля беларуская — савецкая зямля. Яна частка нашай вялікай Савецкай Бацькаўшчыны. Не аддасце яе на ганьбаванне фашысцкім захопнікам наш савецкі народ...

Н. Наталевіч звярнуўся да беларусаў, каб усе, хто толькі можа насіць зброю, узяліся на барацьбу супраць акупантаў, каб арганізавалі партызанскія атрады.

Уступіць у партызанскія атрады, не даваць ворагу спакою, узрываць масты, склады, знішчаць сувязь, падпальваць харчовыя склады і базы з гаручым, нападаць на асобы, пускаць пад адхон эшалоны з ваеннымі грузамі і войскамі заклікаў працоўных Беларусі ў сваім выступленні Старшыня Савета Народных Камісараў І. Былінскі. Ён выказаў упэўненасць, што наш родны беларускі народ, мужны і свабодалюбны, «не пакарыўся і не пакорыцца нікому. Наша Беларусь расцвітае і будзе расцвітаць у брацкай сям'і народаў вялікага Савецкага Саюза».

Усхвалявана і гнеўна прагучала таксама шчырая прамова народнага паэта Беларусі Янкі Купалы. «Ад усяго сэрца і душы гавару табе шчырае слова, вялікі мой, гераічны і слаўны беларускі народзе, — звярнуўся да

працоўных Беларусі Янка Купала. — У гадзіну вялікага нашага выпрабавання і вялікага нашага гора, калі нямецкія зграі, як чорная хмара, найшлі на нашу родную зямлю і топчунца па ёй, у гэту гадзіну нашага смутку ўсе мы з захапленнем і надзеяй глядзім на лепшых тваіх сыноў і дачок. Яны сваю адданасць Радзіме ператварылі ў подзвігі змагання з подлым ворагам. Яны высока ўзнялі сцяг непакорнасці і нашай блізкай перамогі... Наша зямля квітнела характам і багаццем... Беларускі чалавек стаў слаўны, як гаспадар у сваёй нацыянальнай дзяржаве, у вялікай савецкай сям'і народаў. Але ў наш светлы новы дом уварваўся чужынец, бесчалавечны гад, які жыве не імкненнем да брацтва і дружбы, а звярынай прагнасцю таптаць сабе пад ногі ўсё, што створана ў людзях, для людзей, для чалавека. Нямецкі фашызм топча нашу мілую, родную, слаўную беларускую зямлю. Ён зруйнаваў нашы гарады, ён папаліць нашы сёлы, ён стаіць над нашай душою...»

Купала заклікаў беларусаў змагацца так, каб ніводзін захопнік не выйшаў жывым з нашай зямлі.

«Блізак час, калі зноў мы збяремся ў шчасці і радасці вялікай сваёй сям'і на роднай зямлі, для вялікай працы аднаўлення і творчасці».

З гэткай жа палымянай прамовай звярнуўся да братаў-беларусаў і Кузьма Чорны. «Наша поле было багата ўраджаем, — сказаў ён. — Нашу краіну ўзбагачалі нашы заводы і фабрыкі. Пры Савецкай уладзе беларускі народ моцна стаў на ногі. Але гітлераўская навалачка не дала нам жыць... Гітлераўская Германія вымуштрвала зграі тупых салдафонаў, якім убита ў галаву, што яны маюць права жыць на шій ўсіх народаў. І вось зграі гэтых атупелых людэдаў рынуліся на нашу зямлю. Яны скалечылі маленьства нашых дзяцей. Яны спалялі душы нашых сёстраў, жонак і матак, якія бачылі смерць сваіх дзяцей у агні і гrome. Я быў разам з народам, бачыў яго пакуты, яго кроў, яго пакутнікаў... Я бачыў дзесяцігадовых і дванаціцігадовых дзяцей, якія неслі на руках меншых, не могучых адраваць вачэй ад дарагога твару забітай маці... Я бачыў, як гарэла і гінула ў агні беларуская кніга, як падала ў руіны сталіца нашай рэспублікі Мінск, як гінуў Гомель і Віцебск і іншыя гарады...»

Кузьма Чорны заклікаў быць «адзінадушнымі і непахіснымі ў змаганні і помсце ворагу», ён гаварыў: «ніводнаму немцу нічога не павінна быць даравана!»

Ад імя моладзі выступіў малады яшчэ ў той час, але ўжо вядомы паэт і змагар за правы працоўных былой Заходняй Беларусі Максім Танк. Ён, у прыватнасці, сказаў: «Ніякімі здэкамі і катаваннямі фашысты не змаглі зламаць і запалохаць народ, які падняўся на барацьбу. Ні ўдзень, ні ўночы беларускія партызаны не даюць катам спакою... Пад ударамі ге-

раічнай Чырвонай Арміі і партызан усё далей і далей на захад адыходзяць гітлераўскія зграі, вызваляюцца акупіраваныя фашыстамі гарады і сёлы. Ужо блізак дзень, калі Кастрычніцкі сцяг зноў запалымее над нашай Радзімай...»

Сваю палымяную прамову Максім Танк закончыў прачулымі, кранаючымі душу і сэрца кожнага чалавека радкамі верша, які прасякнуты вераю салдата ў блізкае вызваленне, у перамогу.

Хочацца прывесці яго поўнасцю.

**Яшчэ нямала вёрст і дзён
З баямі нам ісці на захад,
Каб зноў пачуць сасновы звон,
Абвеены смалістым пахам,**

**Каб зноў убачыць небасхіл,
Зарой надніманскай абняты,
Радзімы прывітаць шляхі,
Шляхі знаёмых і хаты.**

**Я ведаю, ўсё там не так,
Як мы пакінулі, застанем —
На кожным дрэве кулі знак
І што ні след, то кроў і раны.**

**Прасторы родных не пазнаць,
На папільшчах вецер енчыць,
І, можа, сына прывітаць
Не выйдзе маці на сустрэчу.**

**Ну, што ж, свабодная зямля
Загоіць хутка свае раны.
А мы на міг свой спынім шлях,
З-пад касак на руіны глянем,**

**Ды, помстай пагасіўшы боль,
За ўсё сцявятнікам адпомсцім.
І на палях варажых бой
Мы перамогаю закончым.**

**Мы прынесём сцягоў зару,
Свабоду, мір палям і хатам,
І зноў ты будзеш, Беларусь,
Квітнец з сям'ёй народаў братніх.**

Гнеў і абурэнне прагучалі ў выступленні прэзідэнта Акадэміі навук БССР В. Горана.

«Да вайны ў Беларусі было 22 вышэйшыя навучальныя ўстановы, сотні школ і тэхнікумаў, дзе вучыліся дзеці рабочых, калгаснікаў і інтэлігенцыі, — сказаў ён. — Каля 200 газет і мільёны экзэмпляраў кніг выдавалася на роднай мове. У выдатных тэатрах беларусы глядзелі цудоўныя спектаклі, п'есы, якія былі напісаны нашымі драматургамі... У канцэртных залах, у клубах мы з асалядай слухалі беларускую музыку і свае сакавітыя, прыгожыя песні... Разбурэнне і галечу, канцлагеры і масавыя забойствы — вось што прынеслі фашысцкія варвары. Усё, што здабыта ўпартай працай беларускага народа — яго культура, навука і мастацтва — разбураюцца і знішчаюцца фашысцкімі бандытамі...»

На гэтым радыёмітынгу выступіў таксама партызан Карасёў, які быў пасланы партызанскім атрадам для сувязі ў Маскву. Карасёў расказаў аб баявых подзвігах народных месціўцаў,

аб тым, што партызанская вайна шырыцца з кожным днём, усё мацнейшымі становяцца ўдары па тылах ворага. Ад імя ўсіх партызан ён выказаў упэўненасць, што беларускі народ ніколі не схіліць галавы перад фашысцкімі паганцамі. Беларускія партызаны пакляліся смерцю і крывёю адплаціць гітлераўскім гвалтаўнікам...

На радыёмітынгу быў прыняты зварот да беларускага народа, у якім прагучаў заклік да змагання, да помсты, зварот, поўны гневу і нянавісці да чужындаў, прасякнуты цвёрдай упэўненасцю ў нязломнасць духу нашых людзей, у неміную перамогу іх справядлівай барацьбы.

Выступленні на мітынг, яго матэрыялы атрымалі шырокае грамадска-палітычнае гучанне, яны знаходзілі водгук і падтрымку ва ўсіх савецкіх людзей. Нездарма газета «Правда Востока», якая выходзіла ў Ташкенце, тут жа, па гарачых слядах, змясціла падрабязную справаздачу аб ходзе радыёмітынга. А двума днямі раней, 20 студзеня, выйшаў чарговы нумар газеты «Савецкая Беларусь», цалкам прысвечаны гэтай падзеі. Разам са шматлікімі лістоўкамі газета рассылаўся па фронтах, была перапраўлена ў глыбокія варажы тыл, становілася грознай зброяй у руках народных месціўцаў, у руках байцоў Чырвонай Арміі.

З таго часу мінула 40 год, але і сёння нельга без хвалявання ў душы чытаць тыя гнеўныя радкі суровай і жорсткай праўды, словы, якія, падобна кулі, траплялі ў самае сэрца ворага, заклікалі, натхнялі, вялі тысячы савецкіх патрыётаў на бітву з захопнікамі.

Матэрыялы радыёмітынга прадстаўнікоў беларускага народа, які адбыўся 18 студзеня 1942 года, і зараз не страцілі сваёй сілы, сваёй надзённасці, свайго гучання. Яны неабвержны дакумент, у якім сабраны факты злачынстваў, што чынілі на тэрыторыі нашай рэспублікі гітлераўскія захопнікі. У іх — і суровае папярэджанне тым, хто ўпарта імкнецца забыць урокі гісторыі, урок мінулага, прагне рэваншу, хто хоча развязаць новую сусветную вайну, зноў убачыць нашу краіну зруйнаванай, спустошанай, скатананай, хто яшчэ дагэтуль выношвае планы паўтарыць шлях крывавага гітлераўскага фашызму.

Даўно адгрымелі апошнія залпы Вялікай Айчыннай вайны. Непазнавальна змянілася, расквітнела і папрыгажэла наша родная Беларусь у свабоднай сям'і савецкіх народаў. І ніколі не сатрэцца да памяці людской неўміручы подзвіг адданных сыноў беларускай зямлі, які здзейснілі яны ў імя свайго вызвалення, у імя свабоды і шчасця сваёй сацыялістычнай Бацькаўшчыны, у імя міру на зямлі. Збыліся прарочыя словы ўдзельнікаў таго гістарычнага радыёмітынга: Беларусь, вольная, ва ўсёй сваёй красе і велічы, упэўнена крочыць у будучыню!

Гелена ЧАРНЯУСКАЯ,

ІМЯ і багатая паэтычная спадчына М. Багдановіча дарагія і блізкія нам, яго суайчыннікам і нашчадкамі. Творы нашага паэта таксама перакладаюць, чытаюць, даследуюць не толькі ў славянскіх краінах, але і ў Заходняй Еўропе, Злучаных Штатах Амерыкі, Канадзе...

Нават у шырокім аглядзе было б практычна немагчыма колькі-небудзь падрабязна спыніцца на дэталёвым аналізе замежных публікацый, прысвечаных нашаму слаўнаму земляку. Таму мы вырашылі ў якасці прыклада абмежавацца толькі адной краінай — Англіяй. У гэтай краіне існуюць і плёна працуюць шматлікія славянскія асяродкі, якія, як правіла, уваходзяць у сістэму буйнейшых універсітэтаў Оксфарда, Ліверпуля, Манчэстэра, Лондана, Бірмінгэма.

Звернемся, аднак, да канкрэтных публікацый, прысвечаных М. Багдановічу.

У красавіку 1978 года часопіс «The Slavonic and East European Review» (выданне славістаў Лонданскага ўніверсітэта) змясціў вялікі артыкул пад загалоўкам «Традыцыі і наватарства ў паэзіі М. Багдановіча». Яго аўтар — вядомы спецыяліст, прафесар Ліверпульскага ўніверсітэта Арнольд Барат Макмілін. Мы ведаем гэтага даследчыка як стваральніка, па сутнасці, першай у Заходняй Еўропе «Гісторыі беларускай літаратуры ад яе вытокаў да сённяшніх дзён». Ягонаму ж пярэму належачы шматлікія працы па гісторыі беларускай культуры, мовы, літаратуры.

А. Макмілін дае вельмі высокую эстэтычную ацэнку твор-

ТВОРЫ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА ПЕРАКЛАДАЮЦА І Вывучаюцца ў Англій

БЕЛАРУСКІ ПА ДУХУ І СРОДКАХ ВЫЯЎЛЕННЯ

часці М. Багдановіча і піша, што паэт займае унікальнае месца ў гісторыі беларускай літаратуры. Характэрныя для М. Багдановіча як паэта непераўздымага майстэрства, эрудзіраванага і праніклівага крытыка, стваральніка выдатных арыгінальных праявістых твораў, А. Макмілін адзначае, што іменна дзякуючы яму — М. Багдановічу, «культурнае адраджэнне на Беларусі ў пачатку XX стагоддзя атрымала новы, еўрапейскі размах».

На думку англійскага даследчыка, паэзія М. Багдановіча ўяўляе сабой сінтэз наватарскіх і традыцыйных элементаў, разгляд якіх дазваляе найлепшым чынам убачыць і ацаніць індывідуальны ўклад паэта ў развіццё беларускай літаратуры. Да традыцыйных элементаў паэзіі М. Багдановіча А. Макмілін адносіць, напрыклад, фальклорную тэматыку, рытм, інтанацыю, якія асабліва характэрны для твораў цыклу «У зачараваным царстве». Асабліва цікавае ў даследчыка выклікаюць вершы, заснаваныя на

беларускай міфалогіі («Вадзянік», «Змяіны цар»), а таксама стылізаваныя адаптацыі фальклорных тэм («Ой, лясы-бары ды лугі-разлогі», «Цёмнай ноччу лучына дагарала» і інш.).

А. Макмілін лічыць, што як наватар М. Багдановіч асабліва выявіў сябе ў развіцці тэхнікі беларускага верша. Распрацоўка і засваенне М. Багдановічам метрыкі і строфікі, якія спалучаліся з шырокай тэматыкай і разнастайнымі жанрамі, азначала, падкрэслівае даследчык, што пасля М. Багдановіча ўжо ніколі не абвінавацяць беларускую паэзію ў тэхнічнай прымітыўнасці і вузкай правінцыяльнасці.

Як наватарскую разглядае А. Макмілін і працу М. Багдановіча ў галіне мастацкага перакладу, дзе яму заўсёды спадарожнічалі дакладнасць і элегантнасць пры перадачы зместу, метрыкі і строфікі арыгіналу. Пераклады Багдановіча са шматлікіх моў, падкрэслівае даследчык, ярка прадэманстравалі нечаканыя магчымасці беларускай літаратурнай мовы.

Цікава характарызуе А. Макмілін і ролю эпіграфу ў паэзіі М. Багдановіча. На яго думку, эпіграфы з Дантэ, Джавані, Верлена, Гюго, Буало, Сэнт-Бэва і інш. у творах паэта маюць многафункцыянальнае значэнне. У адных выпадках эпіграфы служаць для таго, каб падкрэсліць атмасферу гармоніі (напрыклад, верш «Прывет табе, жыццё на волі» з эпіграфам з Фета «Оглянься — і мир вездневный многоцветен и чудесен»). У другіх — прыдаюць твору дыдактычнае гучанне (напрыклад, «Па-над белым пухам вішняў» з эпіграфам з П. Верлена «Музыка перш за ўсё»).

Высока ацэньваецца наватарскі ўклад М. Багдановіча ў творчую распрацоўку любоўнай лірыкі, прычым падкрэсліваецца, што жанчына малюецца паэтам не толькі як аб'ект кахання і любавання, але і як прадаўжальніца роду чалавечага, тэма, якая, па словах А. Макміліна, нават і ў сённяшняй беларускай паэзіі не атрымала дастойнага пераемніка.

Падагульваючы свае назіран-

ні, А. Макмілін сцвярджае, што ўсёй сваёй плённай паэтычнай спадчынай М. Багдановіч надаў сваёй літаратуры новы, пэспраўдному высокамастацкі характар.

Вера Рыч — перакладчыца на англійскую мову анталогіі беларускай паэзіі «Як вада, як агонь», а таксама асобных твораў (напрыклад, ананімнай паэмы XIX стагоддзя «Тарас на Парнасе») змясціла свой артыкул пра Багдановіча ў часопісе «The Journal of Byelorussian Studies». Артыкул называецца «М. Багдановіч у беларускай літаратуры» і пачынаецца з апісання агульнага стану беларускай літаратуры на пачатку XX стагоддзя. У артыкуле слухна адзначаецца, што аснову для развіцця беларускай літаратуры заклалі яшчэ ў XIX стагоддзі такія пісьменнікі, як Ян Чачот, Дунін-Марцінкевіч, Францішак Багушэвіч. Маючы свае глыбокія карані ў фальклорных традыцыях, беларуская літаратура ўжо не абмяжоўвалася імі, а ішла далей па шляху пашырэння тэматыкі, засваення новых форм і жанраў. Менавіта ў гэтым, на думку англійскай даследчыцы, выявілася ўся паэтычная веліч, майстэрства і талент М. Багдановіча. В. Рыч аналізуе такія творы паэта, як «Зімой», «Песняру», «Вы кажаце мне», «Крытыку», «Чэліні статуі не рабіў» і многія іншыя, якія, па словах даследчыцы, сведчаць аб тым, што іх стваральнік выдатна валодаў сродкамі беларускай мовы, меў абвостранае пачуццё да кожнага слова, свабодна і лёгка выкарыстоўваў самыя розныя мастацкія прыёмы, стварыўшы непаўторныя шэ-

РОДАМ СА СЛУЧЫНЫ

Браты Уладзімір і Міхась Басалыгі над сваімі творамі доўгі час працавалі сумесна. Невялікая розніца ва ўзросце, адзінства творчых прынцыпаў плёна спрыялі гэтаму. Але паступова розны жыццёвы вопыт нібы развёў іх — у кожнага з'явіліся ўласныя схільнасці, адметнасць у бачанні і асэнсаванні пэўнай тэмы. Беларуская мастацтва ад гэтага, можна смела сцвярджаць, толькі выйграла, бо актыўна і цікава ў ім працягваюць сябе дзве таленавітыя асобы.

Уладзімір Басалыга на выстаўках апошніх гадоў паказаў серыю графічных аркушаў, прысвечаных старажытнаму беларускаму дойлідству. Строгая дакументальнасць, дакладнасць кожнай дэталі спалучаецца ў гэтых творах з лірычным заміланнем прыгажосцю, увасобленай нашымі продкамі ў камені, дрэве, метале. Для графіка ўвогуле характэрна паэтызацыя чалавечай працы. Вытокі гэтай адметнасці варта шукаць у яго шырай захопленасці народным мастацтвам, у сямейных традыцыях. Дзед Уладзіміра быў выдатны бондар, маці — славуца на ўсё наваколле ткачыца. І ён сам неаднойчы сядзеў побач з ёю за кроснамі, спасцігаючы таямніцы адвечнага майстэрства, запамінаючы, як ходзіць чаўнок, кладзецца нітка, з чаго ўтвараецца ўзор...

Гэта ж толькі нам, сучасным гараджанам, здаецца, што арнамент у вышыўках ці рознай шырыні і колеру палоскі ў тканых ручніках маюць выключна дэкаратыўную функцыю, робяцца дзеля прыгажосці. Даўней узорам надавалі магічны, рытуальны сэнс, асобныя фрагменты яго мелі назвы, узятая з паўсядзённага жыцця, але ўзнятая ўжо да сімвалаў, абагульненняў. І мастаку трэба ведаць падобнае як мага глыбей, падрабязней, бо інакш ён застаецца без карэнняў, без роднай глебы, стане пуставатом на ніве нацыянальнага мастацтва. Графічныя аркушы Уладзіміра Басалыгі з грамадзянскай страснасцю сцвярджаюць непераможнасць жыцця, услаўляюць працу і талент землякоў. Краявіды роднай Случчыны, кветкі, каласы, сно-

пікі лёну, прылады сялянскай працы нібы сплятаюцца пад яго рукамі ў вечны вянок любові і пашаны да продкаў і сучаснікаў. Міхась Басалыга больш увагі надае цяпер людзям — стваральнікам усіх зямных каштоўнасцей. Але, як і раней, браты сустракаюцца, каб абмеркаваць свае працы, параіцца, дамовіцца наконт нейкіх агульных спраў. Тым больш, што да юбілею Янкі Купалы яны абодва працуюць над ілюстрацыямі да яго твораў.

НА ЗДЫМКАХ: мастакі Уладзімір [злева] і Міхась БАСАЛЫГІ ў майстэрні; «Сейбіт», «Спадчына», «Вечарынка ў калгасе» — ілюстрацыі да юбілейных выданняў твораў Я. Купалы, выкананыя М. БАСАЛЫГАМ.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ТЭЛЕФІЛЬМ ПРА КАСМАНАЎТА П. КЛІМУКА — ЛАЎРЭАТ УСЕСАЮЗНАГА ФЕСТИВАЛЮ

ПЕРШЫ ПОСПЕХ...

Калі з Ервана прыйшла вестка, што фільм Уладзіміра Бокуна «Адной зоркі я паўтараю імя...» пра касманаўта Пятра Клімука стаў лаўрэатам леташняга Усесаюзнага фестывалю, я вельмі ўзрадавалася. Таму што ведала, як нялёгка працавалася стваральнікам фільма над даволі складаным матэрыялам, які яны, дарэчы, бліскуча выкарысталі ў сваёй стужцы. Тое, што фільм меў такі поспех — не выпадковасць. Ён быў падрыхтаваны ўсёй папярэдняй работай У. Бокуна на тэлебачанні ў якасці пастаноўчыка некалькіх спектакляў і рэжысёра цікавай маладзёжнай праграмы «Дыскатэка».

Пасля поспеху фільма некаторыя гаварылі, што, маўляў, пра такога выдатнага чалавека, як Клімука, вельмі лёгка зрабіць карціну. Аднак лёгкасць тая ўяўна. Пра гэта сведчыць і той факт, што пры размеркаванні тэм паміж рэжысёрамі «Тэлефільма» ніхто не выказаў жадання ўзяць «касмінную». Уззяў Бокуна. Таму што марыў пра сур'ёзную, складаную работу, дзе можна будзе прапрабаваць свае ідэі.

Калі прыгадаць некаторыя кадры фільма, стане зразумелым шлях, на якім пайшоў рэжысёр: вось верталёт кружыць над мяляўнічай вёсачкай, што патанула сярод заснежаных балот Брэстчыны — тут нарадзіўся будучы касманаўт, наш зямляк, адсюль ён, скончыўшы школу, рушыў у вялікую дарогу — вось ён за рабочым сталом у Галоўным палітычным упраўленні, а вось у час сяброўскай гутаркі з польскім касманаўтам, з якім разам ляталі да зор. Часам нават здаецца, што ўсё гэта знята скрытай камерай: так непасрэдна, натуральна і шчыра паводзіць сябе герой фільма. Аднак, калі на экране з'яўляецца і сам рэжысёр, што вядзе цікавую размову з Пятром Клімукам, пачынаеш разумець, чаму фільм атрымаў такім паэтычна-ўзнёслым і адначасова па-філасофску разважлівым даследаваннем чалавечага лёсу і характару. У героя стужкі і ў яе стваральніка нямала агульных якасцей, сярод якіх я б вызначыла такую, як захопленасць любімай справай.

Я ніколі не задавала Валодзю пытанняў наконт выбару ім прафесіі. Усё і так было зразумела. Калі ў яго маленькім пакой збіраліся сябры, яны звычайна разыгрывалі п'есы, дэкламавалі вершы, слухалі музыку, гаварылі пра мастацтва... У вольны час хадзілі разам у тэатр, ездзілі глядзець спектаклі ў Маскву, Каўнас, Вільнюс. Нават калі Валодзя не паступіў пасля заканчэння школы ў інстытут, то не разгубіўся. Пайшоў на падрыхтоўчыя курсы і адначасова ўладкаваўся памочнікам рэжысёра на студыю тэлебачання.

Здаецца, толькі з трэцяй спробы Уладзімір стаў студэнтам рэжысёрскага аддзялення Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Да авалодання тэатрычнымі ведамі ён прыступіў, ужо трохі ведаючы «кухню» тэлевізійшчыкаў.

Пасля заканчэння інстытута У. Бокуна зноў вяртаецца на тэлебачанне, дзе пачынае самастойную работу ў якасці рэжысёра.

Яшчэ вельмі невялікі «паслужны спіс» Уладзіміра Бокуна. Пакуль не акрэслілася галоўная тэма яго творчасці, але ясна бачна, што чалавек імкнецца сур'ёзна гаварыць з гледачом аб справах свайго пакалення.

Неяк увосень, сустрэўшыся з Валодзем, я пацікавілася, над чым ён працуе цяпер. «Хутка запрашу на прэм'еру новага фільма, — паабяцаў ён. — Пра першых трактарыстаў на Беларусі».

Таццяна АНТОНАВА.

дэўры сацыяльна-патрыятычнай, пейзажнай і любоўнай лірыкі.

Характарызуючы верш М. Багдановіча «У вёсцы», англійская славістка адзначае, што ў гэтым творы асабліва кантрастна і рэальна выявілася сутнасць творчасці паэта — замілаванне, пшчотнае апісанне беларускага жыцця, тонкае вырашэнне зразумелай, проста, паўсядзённай і адначасна глыбокай у філасофскім сэнсе тэмы. Яго шырокія веды сусветнай культуры ніколі не выстаўляліся на паказ самі па сабе, а служылі для таго, каб суаднесці нешта тыпова беларускае з агульнаеўрапейскай культурай.

Сама вопытная перакладчыца, В. Рыч, натуральна, не магла абысці такі бок творчасці М. Багдановіча, як яго пераклады. У артыкуле не толькі прыводзіцца нямала прыкладаў высокага перакладчыцкага майстэрства нашага паэта, але і робіцца спроба паказаць, як плённа спрыяў пераклад уласнапаэтычнай творчасці М. Багдановіча. Так, аналізуючы верш «Ах, як спывае», напісаны кампактнай сілабічнай формай танка, В. Рыч падкрэслівае, што ў гэтым творы гучыць не толькі японская тэма, не толькі зроблена адпаведная колькасць складоў, але і захавана сэнсавая цэзюра ў канцы трэцяга радка, што часта ігнаруецца заходнімі перакладчыкамі нават і сёння, калі яны звяртаюцца да гэтай формы.

Усёй сваёй творчасцю, робіць вывад даследчыца, М. Багдановіч істотна абагаціў беларускую літаратуру, пашырыўшы яе тэматычныя далёгалы, праклаўшы дарогу да новых,

невядомых ёй да таго часу, мастацкіх форм. Ён так плённа працаваў і так быў адданы справе «еўрапеізацыі» сваёй паэзіі, столькі тут дасягнуў, піша В. Рыч, што можа нават узнікнуць пытанне: «А ці быў гэты беларускі паэт? Можа гэты хутчэй «сусветны» паэт, які проста выпадкова пісаў па-беларуску?»

— Не, — адказвае сама ж В. Рыч. — Ён быў беларускі і па духу ўсёй сваёй творчасці і па сродках мастацкага самавыяўлення — беларускай мове. За 10 год сваёй дзейнасці ён зрабіў немагчымае, узяўшы беларускую літаратуру да развітых еўрапейскіх літаратур.

У заключэнне хацелася б прывесці кароткія звесткі аб перакладах твораў М. Багдановіча ў Англіі. Акрамя памянёнай ужо анталогіі «Як вада, як агонь», куды ўвайшлі такія вершы, як «Зімой», «Служыць тачыхі», «Песняру», раманс «Зорка Венера», «Эмігранцкая песня», «Лявоніха», «У вёсцы», «Краю мой родны...», «Паміж пясцоў егіпецкай зямлі» і інш. (усяго 17 вершаў), у 1961 годзе англійскае выдавецтва «Venture Press» выпусціла ў свет пераклад выбраных твораў паэта. Асобныя вершы М. Багдановіча друкаваліся ў такіх перыядычных выданнях, як «The Muse», «Manifold». Па сваіх мастацкіх вартасцях англійскія пераклады твораў М. Багдановіча ўвогуле вызначаюцца высокім эстэтычным узроўнем і адэкватна даносяць гучанне багдановічаўскага слова англійскаму чытачу.

Ляанід КАЗЫРА.

У «Кнігарні пісьменніка», што знаходзіцца ў Мінску на вуліцы Казлова, два разы ў месяц праводзяцца сустрэчы з аўтарамі толькі што выдадзеных кніг. Нядаўна «героём дня» тут быў Аляксандр Адамовіч, празаік і літаратуразнаўца, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР. Ён выступіў перад чытачамі з нагоды выхаду ў свет першага тома збору яго твораў. Чатырохтомнік Аляксандра Адамовіча выпускае выдавецтва «Мастацкая літаратура».

НА ЗДЫМКУ: на пытанні чытачоў адказвае Аляксандр АДАМОВІЧ.

Фота У. КРУКА.

У БІБЛІЯТЭКАХ КРАІНЫ І СВЕТУ

СВОЙ ПАЧЭСНЫ ПАСАД

Гэтае пісьмо прыйшло ў Беларусь з Краснадара зусім нядаўна, калі ў нас ужо не проста бралася, а белы і пышна расквашаны сапраўдны снег і на мароз зима. У пісьме была вельміва і сціплая просьба прыслаць сваю кнігу з аўтографам для бібліятэкі новай буйной гаспадаркі, якая арганізоўваецца на Краснадаршчыне. Чытаючы гэтае пісьмо, не першае ў сваім жыцці, я пачаў думаць: а каб вольна ўзяць праехаў па бібліятэках ад БАМа ў Сібіры і да Нурэка ў Сярэдняй Азіі, перагартваў кнігі, што сцякліся туды з розных куточкаў нашай неабсяжнай краіны. Альбо каб сабраў іх у адну бібліятэку, вялікую, сяброўскую бібліятэку. У ёй пэўна, быў бы багаты раздзел беларускай кнігі...

Калі на старонках салідных саюзных выданняў, на аўтарытэтных форумах гавораць «беларуская проза», «беларуская паэзія», то паняцці гэтыя звычайныя, агульнапрызнаныя гэтак жа, як імёны вядучых сучасных пісьменнікаў, тых, дзякуючы каму наша літаратура выйшла не толькі на ўсесаюзны, але і на сусветны абсяг, і не толькі выйшла, а працягвае набываць сабе новых сяброў і прыхільнікаў, множыць славу.

І цяпер, калі творы Мележа і Быкава перакладаюцца ў розных краінах, калі слава вялікіх песняроў беларускіх Купалы і Коласа гучыць па ўсім свеце, калі 100-годдзе іх будучы адзначаць людзі ўсёе планеты, міжволі пачынаеш думаць пра тое, як і чаму гэта ёсць. Чаму менавіта за нейкага крыху больш чым паўстагоддзя беларуская літаратура, якая мае сваю вялікую гісторыю ў вяках, як і ўся наша культура, але раней невядомая нават у сябе, на сваёй зямлі, цяпер так выйшла ў людзі, заняла свой пачэсны пасад між народамі? Не вярта, мабыць, спрабаваць адказаць на гэта адразу, адным сказам, але бяспрэчна застаецца адно: такі ўздым беларускае культуры, літаратуры не быў бы магчымы без пачуцця сям'і адзінай, у якой з'яднаны народы Савецкай краіны.

Калі сёння паглядзець тэматычныя планы, напрыклад, маскоўскіх выдавецтваў, то там вы абавязкова сустрэнеце імёны беларускіх пісьменнікаў розных узростаў, паэтаў і празаікаў ад маладзейшых да старэйшых, ад тых, хто пачынае сваю дарогу і да тых, якія праславілі нашу літаратуру. Кнігі гэтыя выходзяць на рускай мове дзесяткамі і сотнямі тысяч экзэмпляраў, менавіта дзя-

куючы перакладам найперш ідзе беларуская літаратура да людзей розных нацыянальнасцей і ў нашай краіне, і за яе межамі. Менавіта рускай мове мы абавязаны найперш прапагандзе ўсяго лепшага, створанага нашымі пісьменнікамі, таму, што беларуская літаратура набыла сабе сяброў і прапагандыстаў, якія любяць, чытаюць у арыгінале і перакладаюць яе, з'яўляюцца яе адданымі сябрамі, як напрыклад прафесар Карлавага ўніверсітэта ў Празе Вацлаў Жыдліцкі.

Пра тое, якое месца, якую ўдзельную вагу мае сёння беларуская літаратура ва ўсёй савецкай літаратуры, мабыць, напішацца не адно даследаванне, дзе гэтае пытанне прааналізуецца грунтоўна і шматбакова.

Калі пачынаеш хваліць сам сябе альбо сваё, можаш часам трапіць у няёмкае становішча. Таму мне хочацца нагадаць мінулы, VII усесаюзны пісьменніцкі з'езд, які, як звычайна, падводзіць вынікі зробленаму і дасягнутаму, дакладней, успомніць тыя творы, якія сталі ўвасабленнем найвышэйшых дасягненняў усёе савецкае літаратуры за апошні час.

«Літаратурная газета», пачынаючы перадаць аўдаўскую гаворку (артыкул В. Новікава «Маштабы асобы», № 44, 1980 г.) пісала, ацэньваючы нашу «Палескую хроніку», што «Іван Мележ зрабіў найвялікшае мастацкае адкрыццё, стварыўшы вобраз Апейкі, які ўвабраў у сябе характэрныя рысы сапраўды народнага героя». І яшчэ: «...менавіта ў Апейку праявілася стваральная, гуманная сіла палітыкі нашай партыі. Народны і партыйны пачатак жывуць у Апейку і як у своеасаблівай асобе, і як у мастацкім тыпу».

Дасягненні Івана Мележа адлюстроўваюць галоўную тэндэнцыю развіцця нашай сучаснай літаратуры».

Гэта адзнака і ацэнка зробленага і Іванам Мележам, і, такім чынам, усёй беларускай літаратурай, яркім прадстаўніком якой ён з'яўляецца.

Шшу гэтыя радкі ў дні раскошнага зімовага снегу. На рабочым сталі беларускай літаратуры чыстыя лісты новых вялікіх твораў, радасць і спадзяванне на іх у братняй сям'і ўсіх літаратур нашай краіны, народы якой святкуюць у новым годзе свой шасцідзесяцігадовы юбілей.

Аляксандр ЖУК,
пісьменнік.

СУСЕДЗІ, СЯБРЫ, АДНАДУМЦЫ

Літаральна перад Новым годам у рэдакцыю «Голасу Радзімы» калегі-журналісты прыслалі газету «Дзяржынскі», якая выходзіць у Дняпрадзяржынску Дняпрадзяржынскай вобласці. Супрацоўнікі «Дзяржынска» пачалі на сваіх старонках летапіс братэрства нацыянальных рэспублік, якія 60-гадоў назад аб'ядналіся ў непарушны саюз. Матарыялы дасланага нумару знаёмяць чытачоў з Беларуссю.

Грунтоўная падборка інфармацыйных матэрыялаў «З біяграфіі рэспублікі» дае звесткі пра асаблівасці нашай прамысловасці і сельскай гаспадаркі, называе імёны, якія красамойна сведчаць пра высокія тэмпы развіцця колішняй царскай Украіны, якая за гады Савецкай улады выйшла на міжнародную арэну, экспертуе сваю прадукцыю больш чым у сто краін свету.

Газета паведамляе, што па дадзеным Усесаюзнага перапісу 1979 года 3800 жыхароў Дняпрадзяржынска назвалі сябе беларусамі. Некаторых з іх журналісты прадстаўляюць чытачам. Алена Катляр з Гомельшчыны працуе кранаўшчыцай на вагоннарамонтным заводзе. Яна дэпутат гарсавета. Майстар з аб'яднання «Азот» А. Крывіца расказвае, што два яго браты і тры сястры жывуць на Украіне з пасляваеннага часу. «Сяло Пінскавічы, дзе мы нарадзіліся, незаялікае. У сорок другім годзе амаль ўсіх яго жыхароў гітлераўцы вывелі на бераг рэчкі расстрэльваць. Выратавалі нас тады партызаны». Канстанцін і Усціна Рудковы перасяліліся з Быхаўшчыны яшчэ ў 1897 годзе. Канстанцін прымаў удзел у рэвалюцыйных падзеях, быў арыштаваны паліцыйнай. Змагаўся за новую ўладу і загінуў у 1920 годзе. «Але пасляў вразумець, што з поляма Кастрычніка нараджаецца такое жыццё, пра якое даўно марыў працоўны люд». Сыны яго раслі і мужнелі разам з Краінай Саветаў. Працавалі, вучыліся, у гады вай-

ны са зброяй у руках сталі на абарону Айчыны, потым аднаўлялі зруйнаванае ворагам... Дзяржын пасля вайны быў дырэктарам вялікага заводу, Андрэй абараніў кандыдацкую дысертацыю, стаў Героём Сацыялістычнай Працы. Яго тры сыны — інжынеры-металургі. «Спраўдзілася колішняе прароцтва непісьменнага, але працавітага і мудрага беларускага селяніна Канстанціна Рудкова, яго надзея на ўладу Савецкаў».

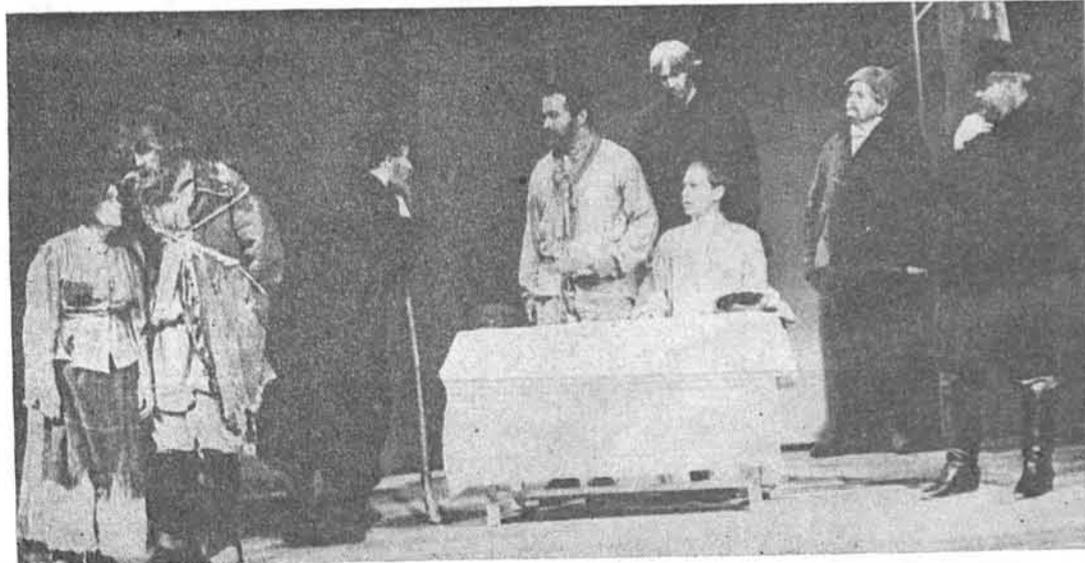
Савецкія людзі — інтэрнацыяналісты па сваёй сутнасці. Гэтая якасць выхоўваецца ўсім ладам нашага жыцця з маленства. І праўдзены сяброўства, супрацоўніцтва мы знаходзім у многіх матэрыялах «Дзяржынска». На вагонабудавнічым заводзе, напрыклад, поруч працуюць людзі 11 нацыянальнасцей, мясцовае вытворчае аб'яднанне «Азот» мае дзелавыя кантакты з прадпрыемствамі Мінска, Гомеля, Гродна, вучоныя Дняпрадзяржынскага інстытута індустрыяльнага інстытута вядуць сумесныя даследаванні з калегамі з Інстытута цэпла- і масаабмену АН БССР...

В. Брага з ансамбля танца «Дніпро», прыгадвае сваю паездку ў нашу рэспубліку на Дні культуры і мастацтва Украіны. «Гэта было сапраўды светлае, радаснае свята дружбы... Немагчыма словамі перадаць тую атмасферу шчырасці, сардэчнасці, якую мы адчувалі ўсюды, дзе праходзілі нашы канцэрты».

Чатырнаццаць гадоў пражыў на Беларусі ўрадкінец Дняпрадзяржынска Г. Шаўцоў. «Рэспубліка, яе людзі сталі мне блізкімі, роднымі». Ён прыгадвае святкаванне 35-годдзя вызвалення Полацка ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, дзе сустрэў і сваіх зямлячак — былых франтавічак.

«Звычайны для нас, але красамойны факт...» — каменціруе аўтар. Так, дададзім мы. Савецкія людзі адзіныя і ў горы, і ў працы, і ў радасці.

В. СЕРГІЕЎСКАЯ.

У Гродзенскім абласным драматычным тэатры адбылася прэм'ера спектакля «97», які пастаўлены па аднайменнай п'есе ўкраінскага пісьменніка М. КУЛІША. Спектакль расказвае пра першыя гады існавання маладой Савецкай дзяржавы, барацьбу пралетарыату са знешняй і ўнутранай контррэвалюцыяй, з голадам і разрухай. Рэжысёр пастаноўкі — У. КАРАТКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

Фота У. ШУБЫ.

У АБ'ЕКТЫВЕ—

РОДНЫ

КРАЙ

Эмблема народнага фотаклуба «Мінск» даўно знаёма многім савецкім і замежным аматарам гэтага віду мастацтва. Здымкі членаў клуба выманструюцца на шматлікіх выстаўках і ў фотасалонах свету. Цёпла прымаюць работы мінчан у нашай рэспубліцы, бо людзям зразумела бязмежная любоў фотамастакоў да роднага краю, да традыцый народа. Такую фатаграфію глядач не проста сузірае, ён па-філасофску асэнсоўвае аўтарскую ідэю, яе ўвасабленне. Нараджаецца пачуццё ўдзячнасці, радасць узаемаразумення.

Неабсяжныя прасторы неба і дарога... Імкліва ўзлятае яна на ўзгорак, знікае ў лагчыне. І міжволі зведваеш жаданне пайсці па ёй, паглядзець: «А што там, за гарызонтам!» «Дарога, што вядзе на Палессе» — адна з лепшых работ Анатоля Дудкіна. Яму ж належыць і цыкл фатаграфій «Нарачанскія ўдовы». Бязлітасным агнём пракацілася тут вайна, і жыўць з таго часу ў вёсках Лотва, Кабайлы, Нарач і многіх іншых адзінокія жанчыны, чыё нядоўгае сямейнае шчасце абарвалася сорак гадоў назад. Назаўсёды памечаны іх твары смуткам і мужнасцю.

Звяртанне да тэм сяла, прыроды роднага краю характэрна для творчасці многіх членаў

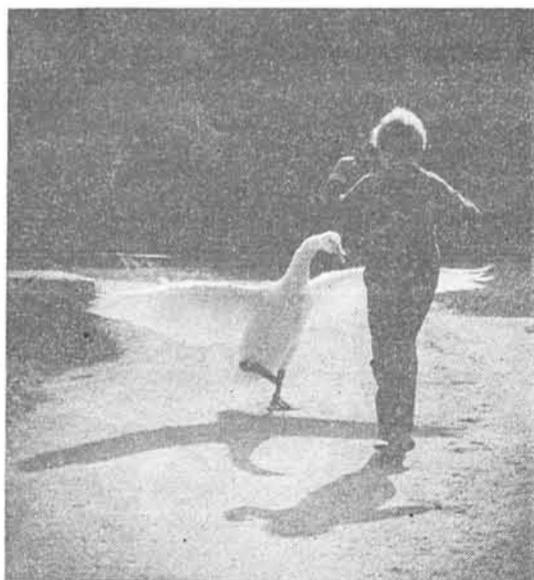
фотаклуба. У іх, жыхароў горада, успрыняцце сельскага жыцця своеасаблівае, што дапамагае ім сярод звычайнага ўбачыць цікавыя сітуацыі, арыгінальныя характары. Гэта ўласціва работам Віктара Бутры, Валерыя Лабко, Аркадзя Бірылкі, Аляксандра Кароткага, Уладзіміра Няхайчыка.

Калі большасць членаў клуба працуе ў традыцыйна паўтонавай тэхніцы, то адзін з маладых фатографістаў Міхаіл Жылінскі шукае шляхі раскрыцця тэмы праз графічнае вырашэнне. Яго здымкі прыцягваюць

увагу прыгажосцю форм і да-сканаласцю выканання. У майстроў з народнага фотаклуба «Мінск» розныя творчыя пошукі, але адзіная мэта — несці людзям радасць бачання, выхоўваць пачуццё прыгожы і любоў да сваёй Радзімы.

Яўген КАЗЮЛЯ.

НА ЗДЫМКАХ: работы членаў фотаклуба «Мінск». А. ДУДКІН. «Нарачанскія ўдовы»; А. БІРЫЛКА. «Хлопцы з вёскі Старыны»; В. БУТРА. «Брод»; Я. МЯЦЕЛІЦА. «Характары».

Гумар

— Скажы мне, Вылча, чаму табе ў школе заўсёды дастаюцца адны толькі двойкі і адзінкі?

— Не ведаю, тата. Напэўна больш высокія адзнакі ідуць на экспарт.

— Я хачу памяняць гэта паліто, якое ўчора купіў у вас. Яно не спадалася маёй жонцы.

— Але ж гэта цудоўнае паліто, сіньёр. Можна быць, практычнай памяняць жонку?

Інструктар аўтамабільнай язды ўрачыста адчыніў дзверы перад немаладой дамай і сказаў:

— Місіс Джонс, па прычыне нашага сотага ўрока я дазваляю вам праехаць некалькі метраў на другой скорасці.

— Ваша дачка па-ранейшаму замужам за ўрачом?

— О, не, фраў Грайбе, яны развяліся. Прычым гэты нягоднік не толькі патрабаваў раздзелу маёмасці, але і прыслаў нам рахунак за трыццаць два візіты, якія ён нанёс нам за час свайго жыцця з нашай дачкой.

РУНІЧНЫЯ НАДПІСЫ ЗНОЙДЗЕНЫ

У РЭСПУБЛІЦЫ

ПАСЛАННІ З МІНУЛАГА

Больш чым сотня касцей жывёл і птушак ляжыць у металічнай скрыні, якая належыць вядомаму вучонаму-лінгвісту. Але чаму імі зацікавіўся мовазнавец, а не археолаг?

Справа ў тым, што яны апрацаваны рукой чалавека. І ўяўляюць сабой нешта накшталт рукапісаў, пісьмаў, наогул, пасланняў з мінулага. Такім чынам, у скрыцы сабраны каштоўныя гістарычныя мовазнаўчыя матэрыялы.

Вялікая колькасць касцей з выразнымі малюнкамі і надпісамі знойдзена на месцы былога феадальнага замка — сядзібы на паўночным захадзе Беларусі. Гэтыя унікальныя эпіграфічныя помнікі, упершыню выяўленыя на тэрыторыі рэспублікі беларускім археолагам Людмілай Дучыц, выкананы сярэднявековым рунічным пісьмом, шырока распаўсюджаным у X—XIII стагоддзях у Скандынавіі. Знаходка касцей з надпісамі на так званым Маскавіцкім гарадзішчы ля возера Дзябра ў Браслаўскім раёне — адна з нямногіх у Савецкім Саюзе — вынік шматгадовых раскопак, што праводзіліся тут супрацоўнікамі Інстытута гісторыі АН БССР.

Як лічыць адзін з вядомых скандынавістаў, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі СССР Акадэміі навук СССР Алена Мельнікава, гэтыя надпісы, відаць, уяўляюць сабой лакальны варыянт рунічнага пісьма, што бытвала сярод нешматлікіх славянізаваных выхадцаў са Скандынавіі, якія аказаліся на адным з умацаваных пунктаў на заходніх граніцах Полацкага княства.

Рускія летапісы, скандынаўскія сагі і іншыя пісьмовыя помнікі сведчаць аб гандлёвых, культурных і палітычных сувязях Паўночнай Еўропы з усходнімі славянамі. Вядома аб знаходжанні прадстаўнікоў гэтага рэгіёна ў Ноўгарадзе, Кіеве, Полацку і іншых гарадах. Новыя адкрыцці беларускіх вучоных дапаўняюць і пашыраюць нашы звесткі аб характары гэтых кантактаў. Больш таго, пісьмо маскавіцкіх надпісаў дазваляе паставіць шэраг важных пытанняў, якія датычаць развіцця і функцыянавання рунічнага пісьма.

Узнікае на рубяжы I—II стагоддзяў у зоне кантактаў германцаў з грэчаскім і лацінскім светам, яно хутка распаўсюдзілася на поўнач Еўропы. Гэты старажытнейшы алфавіт склаўся з 24 літараў, так званых рунаў — вертыкальных штырхоў з папярочнымі рыскамі. Яны звычайна выразаліся на дрэве, метале, камені. У IX—X стагоддзях пісьмо становіцца больш простым і колькасць знакаў скарачаецца да 16. Менавіта гэтымі, як іх называюць, малодшымі рунамі, выкананы надпісы з Маскавіцкага гарадзішча.

Як правіла, рунічныя тэксты ў скандынаўскіх краінах X—XIII стагоддзяў рабіліся пераважна на камені, на ваенных і царкоўных рэчах. У апошнія гады пры раскопках сярэднявекавых гарадоў Швецыі, Нарвегіі, Даніі знойдзена таксама вялікая колькасць выпадковых надпісаў на дошчачках, драўляных палачках, касцях жывёл і на іншым матэрыяле, што сведчыць аб шырокім распаўсюджанні гэтага пісьма ў сярэднявекавой паўночнай Еўропе.

Маскавіцкае гарадзішча старажытнага замка-сядзібы праз азёры і раку Друіку злучаецца з Заходняй Дзвіной — буйнейшым водным шляхам старажытнасці, па якому праходзілі рускія і іншаземныя купецкія караблі. Вынікі радыевугляроднага аналізу знаходак, як лічыць Алена Мельнікава, дазваляюць сцвярджаць, што тут у XI—XIII стагоддзях было гарадзішча. Разам са знаходкамі каштоўных рунічных надпісаў, сельска-гаспадарчых прылад, рамесных вырабаў і хатніх рэчаў знойдзена амуніцыя воінаў, наканечнікі стрэлаў і коп'яў, шпоры, стромёны і г. д. Характар гэтага пасялення пацвярджаецца і шматлікімі малюнкамі на ваенных тэмах, зробленымі на касцях. На адной з костак, напрыклад, намаляваны чалавек з мячом і каронай на галаве, на другой — чалавек з мячом і шчытом. Гэта, магчыма, мясцовы князь і яго дружынікі, якія жылі ў крэпасці сядзібы.

Даследаванне і расшыфроўка надпісаў з Маскавіцкага гарадзішча, якім надаецца вялікае значэнне і якія паставілі перад гісторыкамі і мовазнаўцамі шмат складаных праблем, працягваецца ў Інстытуце гісторыі СССР АН СССР.

С. РАТГАУЗ.

НА ЗІМОВЫЯ КВАТЭРЫ

З надыходам халадоў з аддаленых урочышчаў Белавежскай пушчы да месц падкормкі вярнуліся яе гаспадары — зубры. Восем самак прыйшлі сюды з малымі, якія нарадзіліся гэтым летам. Цяпер у запаведным лесе жывуць 158 равеснікаў маманта.

У пушчы вядзецца настойлівая, мэтанакіраваная работа па аднаўленню колькасці зуброў. Навуковыя супрацоўнікі вывучаюць іх жыццё, звычкі, прычыны міграцыі.

— Радаслоўную цяперашняга статка, — расказвае старшы навуковы супрацоўнік запаведна-паўночнай гаспадаркі, кан-

дыдат біялагічных навук Л. Корачкіна, — адкрылі пяць асобін, дастаўленыя ў 1946 годзе з Польшчы. З году ў год расце колькасць гэтых магутных і прыгожых жывёл. Своеасаблівае і цікавае жыццё зуброў. Самкі з патомствам збіраюцца ў статкі, у якіх важакамі з'яўляюцца найбольш моцныя і вопытныя асобіны.

Яшчэ ў 1953 годзе ўсе зубры былі вылучаны з гадавальных на волю. Знаходзячыся ў прыродных умовах, маладыя зубрыцы ўжо на трэці-чацвёрты год даюць патомства.

П. СУСІКАЎ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 01